

СРПСКИ НАРОД

Још један злочин!

Никада можда није било потребније и судбоносније за нас Србе да будемо прави Европеци, на висини данашње ситуације, свесни својих дужности према себи и према потомству. Српски народ треба данас да покаже да има своју главу, да уме самостално да проценује своје интересе, своје српске интересе, који су истовремено и европски.

Данас када немачка војна снага и цео немачки народ дају на човечански отпор большевизираним хордама, које хоће да прегазе свето тле заједничке европске стајбине, наша је прва дужност да схватимо значај овог историског момента и да према њему подесимо своје поступке.

Тренутак је судбоносан и од његовог разумевања зависи опстанак и боља будућност српског народа.

Не сме се нико заносити неком словенском сентименталношћу, јер сваки мора да разуме да се ради о спасу Европе, чију веомајну културу хоће да уништи црвена неман са Истока и да на место ње властстави царство варварства и тираније. То би била стварност сутрашњице, а не би се остварила обећања и лагарије большевичких властодржача и њивских агената у нашој земљи.

Треба да је јасно свакоме да у том случају српски народ не би више постојао као нација и да би дело његовог истрељивања, које су започели „партизани“ било приведено крају.

Српски народ, који се сам својом свешћу ослободио црвене куге, због таквог свога држања осуђен је од Москве на смрт и за њега не би било места у поретку који црвена Москва носи.

Кад би се десило којом несрећом да се крвави талас са Истоком прошири по Европи, судбина српског народа била би запечаћена. Лондон и Вашингтон препустили су српски народ црвеној ајдаји, што се види и из писања њихове штампе, тако да је и назови „југословенска влада“ морала да уложи протест противу тога, јер се у енглеским и америчким листовима пише како се мале државе морaju нагодити са Совјетима. Судбина Балтичких држава, које су Совјети приграбили довољно је сведочанство о ономе што чека и српски народ, ако би био приморан да се нагоди са Москвом.

Лудачки покушаји большевичке владавине у нашој земљи из 1941.

Године отворили су очи свакоме и српски народ зна да свима својим снагама треба да се одупре намерама Москве. После свију страдања и искушења које је српски народ доживео за ове две године за рачун Дондона и Москве, њему је данас јасно до очигледности да је био само оружје за постизавање њихових циљева.

О опстанку и животу српског народа водило се рачуна колико о неком афричком полудивљем племену.

И данас Лондон, Москва и Вашингтон настављају ову злочиначку работу, коју мора да жигаше поштена савест човечанства као једно срамно дело. А српски народ, чијег се живота тиче, подиже крваву оптужбу противу ових хушкача, који су га у два маха довели до руба пропasti и сада хоће поново да га гурну у нову катастрофу, заведећи га да скреће са правог пута свога животног опстанка и својих властитих интереса.

Место да пруже стварну помоћ своме црвеној савезнику, који врши очајничке покушаје да сломи одбрану Европе, јер после тога долази замор и исцрпљење, они блефовима са конференци-

јама и хушкањем окупираних на- рода хоће да маскирају своју немоћ и неспособност, као и своју савезничку перфиџију.

Из Лондона којекакви за- дргли и нагојени лордови, разноразни белосветски пустолови као Харисон или српске издајице као Пепић, без трунке савести и срца хоће да увеле српски народ у нову катастрофу.

У низу таквих бескрупулозних провокација јесте и говор америчког министра морнарице Нокса, који најављује да ће станов-

ништво окупираних земаља бити наоружано да би могло да се бори против окупатора. Ова изјава не само да је један злочин са гледишта међународног ратног права, већ је и срамота за савест културног човечанства. Зар тај министар морнарице, чије бро- довоље свакодневно нестаје са морских површина, не зна да сва- ка оружана пустоловина неког окупiranog народа повлачи за со- бом по међународном ратном

праву најстрожије санкције, које могу да доведу у питање и сам опстанак једног народа?

Променљиве ратне среће треба схватити како треба, треба развој борбе реално процењивати.

Тешко нама, тешко поједи- динцу који нестрпљиво пре- нагли и своје поступке и своја дела заснива на моментал- ним обртима у ратним опера- цијама или у извођењу стратеџиских планова.

Напротив, у овој судбоносној борби за спас европске културе и националног живота европских народа ми морамо са своје стране да учествујемо, чувајући апсолутан ред и мир у нашој земљи, својом војлом и својом снагом спречавајући сваки покушај да се они наруше. Исто тако својим радом и својом радном снагом морамо доприносити појачању европског потенцијала у овој осло- бодилачкој војни европског континента противу паклених намера енглеских и америчких плутократ- та удружених са црвеним банди- тима.

Пут опстанка и живота српског народа јасно је одређен и пову- чен, а они који покушају да за- веду српски народ са тога пута за рачун Лондона, Москве и Вашингтона, његови су највећи не- пријатељи и морају се онемогу- ћити свима сретствима.

»С—Н«

Пут опстанка и живота српског народа

Ми верујемо да нико код српског народа неће настти хушкачима и провокаторима из Лондона, Москве и Вашингтона и да ће у својој огромној већини остати свестан својих српских интереса и своје европске дужности. Свако прењагљење у процењивању дрогеја, свако повођење за лажима и блефовима пропаганде Лондона, Москве и Вашингтона пропастити његову будућност. Без узрјавања, хладнокрвно и мудро треба чекати развој догађаја, који неће бити онакав како га жеље преставити хушкачи и провокатори преко рада и њихови експо- ненти и агенти у земљи, као и други лакомисленици и малоуми- ници.

Епохалну одбрану Европе од большевичке опасности, коју са

беспримерним хероизмом и по- жртвовањем води данас немачка војска са разним перипетијама

Зар те није срам Х. Харисоне?

Хјуберте Д. Харисоне, ти нам се јављаш једанпут недељно преко лондонског радија. Ословљаваш нас са „драги пријатељи“. То је оправдано утолико што смо ти ми били збиља пријатељи.

Кад си дошао међу нас, године 1924, ниси био нико и ништа. Био си незапослен и син незапосленог радника. И зет ти је био незапослен. Довоје те је у земљу један наш сународник, Ужичанин, твој бивши школски друг из Бирмингхема, као и већи на нас већи срцем него мозгом. Био си глађан, го и бос, Хјуберте Д. Харисоне. Не сећаш се можда. Али присети се мало. Можда ћеш се сетити да не би имао где да ручаш и да вечераш да ти ми нисмо дали.

Нашли смо ти једно место, Хјуберте Д. Харисоне, па смо ти нашли и друго боље место.

Довели смо те у везу са надменим претставницима твоје домовине, Хјуберте Д. Харисоне и преко њих направили те новинарем. Да си остао где си био, не би постао новинарем па да си живео и сто година! Постао си дописником „Манчестер Гвардија“, нешто што не би ни сањао да си остао код своје куће и примао помоћ за незапослене. То ти је место отео један од наших додуше, али теби по начелима и појмовима „личан“. Преко нас си постао дописник „Асошијетид Прес“-а. И то су хтели да ти покваре странци, твоји једномишљеници. Ми нисмо дали.

Најзад си, Хјуберте Д. Харисоне, преко нас и помоћу нас, постао дописник „Рајтера“. Да си остао код своје куће, да није било нас и да није било великих интервјуа које смо ти ми прибавили, ти се тамо на дому не би упознао ни са послугом „Рајтера“. Сад си био „неко“ и претстављао „нешто“. Све преко нас и помоћу нас. Почеко си добро да живиш и да станујеш. Био си примљен у најбоље друштво. Био си управо мажен.

Оженио си се, Хјуберте Д. Харисоне. Деца су ти овде рођена. Почеко си, што кажу, да водиш кућу. Тамо на дому, све

од помоћи за незапослене, то не би могао. Ко ти је у кућу до- лазио, већим делом „комсаломци“ и проповедници свакојаких разорних покрета, о томе ми тада у својој великолушкиности ни- смо правили питање. И даље си био приман у најбоља друштва. Ништа се без тебе није дало замислити. Та, за Бога, дописник „Рајтера“...

Колико си пута, Хјуберте Д. Харисоне, јавно говорио да само код нас још можеш да живиш, да у Енглеској за тебе више нема живота, да си се сродио с нама, да живиш само за нас, и тако даље.

А сад јад је наступила несрећа у коју су нас увукли твоји сународници и једномишљеници, шта радиш, Хјуберте Д. Харисоне? Како се одужујеш. Примио си на себе најружнију улогу. Примио си се да кажеш и оно што други мисле, али не смеју отворено да кажу. Сваке недеље позиваш „драге пријатеље“ код нас отворено и изрично на саботажу и друга дела за која знаш да повлаче за собом тешке казне и пропаст оних који су те некад прихватили голог и босог, који су ти дали хлеба, који су од тебе направили човека и дали ти да нешто стекнеш. Брига тебе много за то што ћеш се можда, толики свет да страда, међу њима и многи од оних који су те хлебом на хранили а којима се сад одужујеш каменом.

Брига тебе што ћеш завити у црно толике куће, међу њима и многе у којима си толико пута био гост. Брига тебе много сад за нашу земљу и наш народ за који си некад говорио да је као и твој. Брига тебе сад све то кад сад имаш част да примаш фунте непосредно од својих сународника.

Зар те није срам Хјуберте Д. Харисоне!

НЕДЕЉНИ ЛИСТ

Бр. 6.

Год. II

Београд, 13 фебруара 1943

ПРИМЕРАК 3.—ДИНАРА

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
СРЕДЊА ЕУРОПА

Недељни преглед
међународних дешаваја

Последице конференција у Кабланки и у Адани почињу све јасније да се оправдавају. Поред њих, међутим, појављују се и последице неодржавања оних двају конференција, које су и зостале: у Москви и у Лисабону. Прва од њих, вероватно, није била у програму, мада је очекивана у политичким круговима низа престоница. Друга, међутим, била је предвиђена, а изостала је из разлога, који данас још нису познати, али који се могу наслутити.

**Емигранти су узне-
рени**

Међусавезнички положај се у току последњих месец дана низу који није изменio, — бар не у правцу постизавања јединства погледа и јединства акције. Напротив, англосаксонски договори у Африци појачали су поддржавост Совјетске Уније, а конференција у Адани имала је даљег дејства у истом правцу. Промене у Африци, упркос заједничког сликања Жиро и Де Гола, задржале су се у претварању Империјалног савета у ратни савет. Пејрутон остао је на свом положају, упркос жучним нападама Деголиста, а генерал Катру, који је имао да одржава за Де Гола везу са Жироом, вратио се на свој положај у Сирији. Разговори, који су имали да се одрже у Лисабону и у којима је требало да британске стране да се умири јавност Ибериског полуострва у погледу ратних планова и будућности Европе, нису одржани. Уместо тога, из Шпаније одлазе нови одреди за појачање Плаве дивизије, а у Португалу штампа започиње нову публицистичку офанзиву против бољшевизма.

Оно, што је, међутим, најинтересантније поред ових симптома, јесте све већа узнемиреност која је после Кабланке завладала међу емигрантским владама у Лондону. Маколико те владе биле везане политичким правцем и материјалним разлоцима за ствар „Уједињених нација“, оне ипак у бољшевизму виде угрожавање својих егзистенцији и својих планова за ваксре своје власти у обновљеним државама.

Први аларм дошао је из польских емигрантских кругова. Постоје жртвовања Польске, генерал Сикорски је у Лондону са владом Његовог Британског Величанства и са америчким претставницима склонио конкретне споразуме у погледу послератне обнове польске државе, — разуме се под претпоставком савезничке победе. Совјетска Унија у том споразумима није учествовала, нити је по њима дала своју реч. Егзистенција те послератне Польске везана је, међутим, за споразум са Москвом, јер би у случају победе „Уједињених нација“ свакако Совјетска Унија имала пресудну реч у простору раније польске државе, док су Англосаксонци исувише далеко. Колико су они далеко од Польске видело се у јесен 1939. године, када Польска у својој борби против немачке оружане сile није добила ни један авијон, ниједан тенк, ниједну пушку од својих савезника за које је заратила.

**Стари британски план
се мења!**

Генерал Сикорски је, отуда, у неколико мања покушавао да дође у додир са Стаљином и да га посети. До овога састанка, међутим, није дошло. Атлантска карта, која је по узору на Вилсонових 14 тачака имала да обезбеди за мале народе теоријски стварање суврених држава, остале је програмом под којим стоје само потписи Черчила и Рузвела. Москва се о тој декларацији није изјаснила.

Кабланка је имала, с обзиром на толико наговештавање англосаксонску офанзиву на Европу, да прецизира послератне циљеве и, свакако, да одре-

СУДБИНА ЕМИГРАНАТА

ли улогу поједињих партнера у реду који би имао да се успостави у случају победе у Европи. Сикорски и његова влада рачунали су свакако с тим да ће том приликом доћи до фиксирања става Совјетске Уније у погледу малих држава и у погледу границе евентуалне будуће интересне сфере, до које би Москва протезала свој утицај. Вероватно је пољска емиграција очекивала да ће том приликом бити фиксиран и од Совјета признат план за стварање низа држава, које ће бити међусобно савезом повезане, а односом по слушности на Лондон наслеђене. Тај нит би ишао од Балтичког Мора до Јадрана. План низа тих држава је стара енглеска идеја. Средњи члан у томе ланцу треба, свакако, према британским плановима да буде Аустрија под Хабзбурзима. На тај начин би постојала комплетна баријера, која би с једне стране имала да буде англосаксонски капиталистички бедем против бољшевизма, а с друге стране ланац, који би стезао обезоружану и побеђену Немачку.

Цели овај првобитни англосаксонски план је, изгледа, у главама оних, који самосвесно у Лондону деле Европу и играју се са судбинама поједињих народа и држава, морао да претрпи измене услед држања Совјетске Уније. Важан чинилац у овој измене је, поред закопчаног става Москве, још и савршено безинтересовање Сједињених Држава за судбину Европе. Москва не жели да се веже никаквим обавезама за после рата, свесна тога да за њу постоји само тоталан пораз као једна, а општа светска бољшевичка револуција као друга алтернатива.

Грешка у рачуну Совјета, који су чекали да Немачка ослаби у борби на западном фронту, па да је онда, онемоћану, коначно здробе, навела је Совјете да ју у рат. Тај рат они воде због својих циљева, а не за спас угрожених. Англосаксонца и њиховог капитализма. Они су свесни чињенице да су им Англосаксонци ћамели улогу да за њихове интересе краваје. Пред тим сазнањем, сви покушаји Лондона да се на неки начин Совјети вежу за случај њихове победе, остају беспредметни. Москва зна да јој нико неће помоћи, ако се њена снага здроби под ударима европског оружја. Зато Москва не преузима никакве обавезе према својим назив-савезницима. Као играч који ставља све на коцку, стим да добије све или да све изгуби, она тражи у случају победе целу Европу.

«Фантастични планови»

Недолазак совјетских претставника у Кабланку показао је и емигрантским владама, толико исто колико и Англосаксонцима, да о некаквом споразуме већа са Совјетима у погледу политичких циљева не може бити говора. Орган америчке војске *Арми енд Неви Чорнел* после Кабланке је сам потврдио да разлог за Стаљинов недолазак на конференцију треба тражити у совјетској тежњи да се не упусти ни у какве обавезе у погледу на послератне планове у Европи.

На овом питању се сада појављује разнимоилажење у англосаксонској јавности. Британска ревија *Њу Стејтсмен енд Нејшн* пише да извесни интереси у Британији и у Сједињеним Државама гледају у војничким успехима Совјета велику опасност. Извесни кругови, пише тај лист, траже већ данас укидање испорука на основу закона о узајамљивању и изнајмљивању Совјетске Уније. У Великој Британији појављује се мисао да треба руке спустити у крило, јер идеја да Руси треба коначно да искрваре веома је завођљива. И-

сти лист пише даје, да постоји опасност да Стаљин примети при једној савезничкој интервенцији у јужној Европи, план да се успостави баријера против совјетског утицаја.

Оно што је Сикорског свакако највише узнешило је констатација, наведеног британског листа, да пољски емигранти са својим „фантастичним плановима“ само још повећавају подозривост Москве, која се појавила у последње време у погледу англосаксонских намера. Свакако се Совјети плаше, завршавајући лист, да би једна англосаксонска војна снага, која би прорадила још трговачке морнарице доминиона, затим отете бродове норвешких, грчких, данских и француских бродовласника, један део холандске трговачке морнарице и узапићене бродове држава Осовине. Све у свему, то претставља масу од око 24—25 милиона брт. бродског простора. Сједињене Државе имале су 1939. године 9 милиона брт. бродског простора. Кад се томе дода још тонажа јужноамеричких држава, добија се као укупна снага англосаксонске трговачке морнарице цијфра, која лежи између 35 и 38 милиона брт. Од тога је потопљено преко 30 милиона брт., а новоградње инуком случају од почетка рата до данас нису могле да достигну више од једне трећине потопљеног бродског простора, — шта више, по свом прилици су још и знатно мање. Отуда је разумљиво, да између Англосаксонца с једне и њихових савезника с друге стране, као и између Лондона и Вашингтона долази у последње време све јаче до изражавајућег дифтерија, који је изазват природном себичном жељом да се у првом реду задовољи, — уколико је то могуће, — сопствене потребе, а тек у другоме да се ограничена тонажа стави на расположење за заједничке циљеве.

Из овог војног проблема рађа се политички проблем. Обустављање или још веће ограничавање материјалне помоћи Совјетској Унији, природно, продубиће јас између Москве и Англосаксонца. Немогућност испорука из Сједињених Држава и из Велике Британије у земље Јужне Америке или Истока са једним величим привредним, моралним и финансираним, али и општим и овога привредним, моралним и општим последицем. Доказ је, између осталога, баш недавно дала Турска, код које ово помањкање англосаксонске тонаже иницијативе природну потребу да се за увоз траже други извори и да се извоз упути у другим правцима, о чему је говорио турски министар трговине.

Политичке концепције англосаксонских савезника у погледу садашњег развоја догађаја и њиховог послератног наставка. Дуго времена је тема о подморничама била објект извесног багателиса. Но чињеница, што се из дана у дан број подморница повећава, а број расположивих транспортних бродова рапидно смањује, учинила је да је данас опасност од подморница централно питање, које даје карактеристику свима расматрањима у англосаксонској штампи.

1939. године располагала је Велика Британија са нешто преко 12 милиона брт. Томе треба додати још трговачке морнарице доминиона, затим отете бродове норвешких, грчких, данских и француских бродовласника, један део холандске трговачке морнарице и узапићене бродове држава Осовине. Све у свему, то претставља масу од око 24—25 милиона брт. Сједињене Државе имале су 1939. године 9 милиона брт. бродског простора. Кад се томе дода још тонажа јужноамеричких држава, добија се као укупна снага англосаксонске трговачке морнарице цијфра, која лежи између 35 и 38 милиона брт. Од тога је потопљено преко 30 милиона брт., а новоградње инуком случају од почетка рата до данас нису могле да достигну више од једне трећине потопљеног бродског простора, — шта више, по свом прилици су још и знатно мање. Отуда је разумљиво, да између Англосаксонца с једне и њихових савезника с друге стране, као и између Лондона и Вашингтона долази у последње време све јаче до изражавајућег дифтерија, који је изазват природном себичном жељом да се у првом реду задовољи, — уколико је то могуће, — сопствене потребе, а тек у другоме да се ограничена тонажа стави на расположење за заједничке циљеве.

тада је у свету разумљиву пажњу. Интересантно је да англосаксонска штампа није искористила ту реконструкцију ни за какве пропагандистичке нападе или захтјеве о Италији, њеној политици и њеној снази. И у престоницама противника Осовине реконструкција се дакле схвата на исти начин, на који се њени разлоги и поводи представљају у Риму и у Берлину.

Као Немачка, тако и Италија данас врши своју велику унутрашњу мобилизацију. За ово су потребни људи неистрошени, борбени и одлучни. Мусолини их је изабрао, а задржао је при томе себи, поред осталих, још и Министарство спољних послова.

Војна, унутрашња и спољна политика су на тај начин у једној руци. У драматичним тренуцима садашњице, Мусолини и лично преузима непосредно војство и непосредну одговорност за целокупну политику своје земље. У новим задацима, који стоје пред Италијом и у изменени услове који су постојали када је она ушла у рат, треба тражити позадину и разлоге за промену италијанске владе, која је сва у знаку окупљања и мобилисања свију националних снага.

VERUS

ПОЉОПРИВРЕДНИ ТЕЧАЈЕВИ ЗА УЧИТЕЉЕ

Да би се међу сеоском омладином пробудила жеља за напредан рад и утакмица у гајењу пољопривредних биљака, Министарство пољопривреде и исхране препоручило је, а Министарство просвете прихватило и изредило стварање обавезних сеоских вртова за практичан рад ученика и учитеља на гајењу поврћа.

Како многи учитељи, и поред љубави и интересовања за овај рад, не познају све потребне појединости, Министарство пољопривреде наредило је да сви срески пољопривредни референти имају у току месеца фебруара, марта и априла да одрже обавезне пољопривредне течејеве за све учитеље из својих срезова.

Течејеви ће трајати по један дан сваког месеца и то у оне дане када буде најлакше окупити све учитеље из среза у сремском месту а да не изостају од школске наставе по својим ћеколима.

Српски народ

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.

ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Чика Љубина I/IV, Телефон бр. 20-383.

ШТАМПАРИЈА „ЛУЧ“, Краљице Наталије 100.

Тромесечна претплата 36 дина. штаље се преко „Пресе“, а д. Влајковићева 18.

Подморнице као политички проблем

Поред ове замршћене ситуације, у британској штампи имају један моменат, који у свакодневним коментарима стоји у првом реду: подморнице. Овај проблем престаје је да буде војнички и постао је политички, који поремећује из основа и све

поремећује читав компликовани низ војничких и политичких по следица, оне постају важан чињеница у свима предвиђањима о исходу рата и о могућностима које ће се тада појавити.

Један од важнијих политичких догађаја у протеклој недељи свакако је реконструкција и

Битка за хлеб српског народа, за његов опстанак и за његову будућност

Драго браћо српски земљорадници.

Одмиче време. На прагу је пролеће 1943. Природа се буди и наде се буде. Претурили смо преко главе прошлу тешку, неродну годину. Да ме нисте послушали и да нисте засејали сваку стопу српске земље, сигурно је да би многе ваше миле и драге покосио најљути непријатељ — глад.

Ви се сви сећате како су вас наши дин-душмани са лондонског „кратког вала“ и остали саветовали да не сејете, јер нећете жети. Да сте се, по несрени, повели за тим злоторним гласовима, многа би српска капа пуста остала. Како би тек тада лондонци и комунисти задовољно трљали руке и сеирали саопштавајући један другом: „Срба је све мање и мање“. Али ви сте им то задовољство ускратили. Победила је ваша бистра сељачка памет и ми смо остали живи као плашило за све немирне савести.

Годишњица привредног плана

Сада пред вами стоји пролеће обрада и сејва. Од њеног успеха зависи како ћемо превићи идућу зиму 1943/44 године. За то вам баш данас и говорим, на дан годишњице моје наредбе: „О планској пољопривредној производњи у Србији“. Желим да будем у сталном додиру са вами, да вас обавестим, да вас упозорим, како вас неби много-гројни наши непријатељи преварили.

Ви знаете колико је било неверних Тома, који су сумњали у успех те моје прошлогодишње наредбе, који су је злонамерно критиковали и одвраћали и мене и вас од ње. Али ја нисам одустао од ње, а ви сте је разумели и прихватили. То нас је исхранило прошле тешке, неродне године и спасло многе и многе српске животе.

Браћо земљорадници,

Долази ова нова радна година. За земљорадника је она златна, за српски народ можда и суд боносна. У сваком случају, како је будемо збринули, таква ће нам и бити. Зато сам ја опет међу вами и наређујем вам, да ме у потпуности послушате и да, као и прошле године, у потпуности прихватите све ове моје заповести:

Пет заповести

Прво безусловно је потребно да и овога пролећа обрадите и засејете сваку стопу ове свете Србинове земље, мајке хранице, и то у пуном смислу ове речи. Неизвесна је будућност, а српски народ мора да је дочека жив, снажан и способан за нова дела.

Друго, верујем да ће ово пролеће бити боље од прошлогодишњег. И зато чим пролеће гране, сви до последњега изајите на своје њиве, засуџите рука-ве, брите и сејте. Ни један је

Говор Претседника Српске владе, генерала М. Ђ. Недића, на радиу

Видите, опет се Бог смишља на Србе. Зима је блага. Пролеће изгледа да ће бити рано. По извештајима које сам примио, ви сте узорали 70% оранице за пролећну сејву и поред свих тешкоћа, са смањеном људском и сточном снагом. Али остало је још доста да се уради.

Гледај сам ваше добре и вредне жене, па и нејаку децу, како ору. Посматрајући ја сам се и радовао и жаљостио. Пуно је било туге моје срце, али и пуно радости што сам видео ону ствар, несломљиву снагу Србина, способну за живот и велика дела. Јер је дойста велико то ваше дело, браћо и сестре, и у њему лежи спас и будућност наша.

корисно за исхрану послужити. Један део увешћено из Немачке и Мађарске. Ово семе разделиће вам се благовремено.

Пето, становништво градова и варошица мора такође да да свој допринос исхрани народној. Не сме ни једно парче земљишта по градовима и њиховој околини да остане необраћено незасејано. Потребно је садити што више поврћа, јер нам то налаже и искуство из прошле године.

опет посведочите и своје српско родљубље и своју племенитост. Не заборавите ни за тренутак да ваше руке хране ону нашу децу и браћу у заробљеништву; од вашег рада зависи опстанак хиљада сирочића без оца и мајке; ви сте храниоци и заштитници унесрећених избеглица из свих крајева српске земље; у вас су упрте очи ратних инвалида који су за бољу будућност српског народа жртвовали не само свој рад, већ и своје тело.

Зар је потребно да српског земљорадника потсећам на родљубље и племенитост? Зар треба да вас опомињем да будете људи, хришћани и Срби?

Српски земљорадник добио је битку за хлеб
(Снимак „Српски народ“)

Радујем се што могу сада да истакнем да су грађани из варошица и градова постигли прошле године врло добре резултате. У своме погледу су Београђани предњачили. Зато користим ову прилику да им скажем своје признање и захвалност.

Не. Ја вас добро познајем и из мира и из рата. Знам вашу велику душу хришћанску и српску. Ви који сте на бојишту имали срца и за своје љуте непријатеље, не можете да данас немате душе и срца за своје најближе и најрођеније. Познајем ја вас добро и поносим се вама. Зато вам наређујем. Слушајте:

КРОЗ РАД И БРАТСКУ СЛОГУ КРЕНИМО У НОВУ СРЕЋНИЈУ СРБИЈУ. НЕ БОМО СЕ С НАМА СУ БОГ И ЊЕГОВА ПРАВДА. НАПРЕД.

„Будите велики Срби!...“

Захтевам од сваког брата Србина, ако има и најмање парче земљишта, да га у потпуности обради и засеје. То му налаже и национална дужност ради исхране и спаса српског народа. Овде се може посведочити своје право родљубље. У овоме правцу мора бити српско и домаћинско такмичење.

Цеви били славно на бојним пољима.

Да би у овој садашњој бици победили, у земљи мора да се очува апсолутан мир, ред, појртвован рад и братска слога. Ако ово будете у потпуности испунили, ви ћете видети у најкориснијој будућности велике користи по наш народ.

Ви сте ме прошле године послушали и поред све јаке непријатељске против пропаганде спољне и унутрашње, и нисте се покајали. Спасли смо српски народ од глади и поред неродне године. Слушајте ме и сада. Извршијте моја наређења у потпуности, јер је то само ради највећег добра Срба и мајке Србије.

Браћо земљорадници,

Ове године нарочито морамо постићи што веће успехе ради опште добра нашег народа. Покажите се и нека види, ко очију има, колики сте ви велики Срби и како сте свесни и садашњег тренутка и наше ситуације. Не заборавите да се сада бије опет битка не само за хлеб српског народа, не само за његов опстанак, већ и за његову будућност. Знајте да исход ове битке, коју водимо својим преданим трудом и мудрошћу, није ништа мање значајан од оних које сте некада ви или ваши о-српски народ. На вами је да

Којке су бачене

Вест швајцарског листа **TAT**, који је један од најбоље обавештенih и најзабиљнијих, а по којој је дошло до затегнутости између Англосаксонца и Совјета по питању Балкана, претставља последњу картику у ланцу доказа о британском издајству према Европи. Планови генералштабова Велике Британије и Сједињених Америчких Држава на напад на европски тирћаву предвиђали су, између осталога, као једну од важнијих алтернатива инвазију преко Балканског полуострва. Обавештена о томе, Москва је званичним протестом изразила своје негодовање против ових планова. У протестним нотама, које су у Лондону и Вашингтону дејствовале као бомба, стављено је англосаксонским владама да знају да Совјетска Унија сматра цели Балкан својим подручјем, на коме не жели присуство савезничких војских. Недолазак Сталјинов у Казабланку се објашњава тиме, што у то доба протест Совјетске Уније још није био решен.

Пред Велику Британију поставила се алтернатива да коначно изазове прекид са Москвом и — што је још важније — са црвеном армијом, или да пред протестом попусти и, отступајући од својих сопствених интереса, изврши и издајство према народима Балканског полуострва.

Лондон је изабрао другу алтернативу. У својој безграницној себичној Даунинг Стрит је, после конференције у Казабланки, известио Москву да одустаје од планова, који се тичу Балканског полуострва и да целокупну Источну и Југоисточну Европу препушта Совјетима.

Сада постаје јасно писање британских и америчких листова, о чему пишемо на првој страни.

После швајцарског открића целе йатре, којом жели Лондон да расположи нашим главама, разумљива је за свакога. Међу савезницима је око Балкана пукла тиква. У страху да не изгуби потпору црвеној армији, Лондон је попустио. Судбина, коју је наменио Балкану, је заиста најстрашније издајство које је народ, који жели да се престави као бранилац слободе и самопредељења народа, могао да изврши према Европи.

Добро је што је благовремено дошло до овога открића. Сада бар знати на чему смо и чему имамо да се надамо у случају да судбински фронт Европе на Истоку попусти. Из овога за нас ниче света дужност према нашем народу и нашој деци, према нашој будућности и према нашој историји, да се свим силама, без обзира на политичка размишљаје која још могу међу на ма да постоје, јасно и недвосмислено определимо за Европу и за нашу слободу и нашу националну егзистенцију.

Пред перспективом да наша села и наше њиве под кнотом буду претворене у безличне колхозе, наши сељаци у колхоској робље, да наша деца буду као оне стотине хиљаде младих Попљака депортirана у Сибир, а наш народ претворен у збир бројева у служби сулудог близувачизма, за нас постоји само један задатак уложити све снаге, допринети све што можемо за победу Европе. Други излаз за нас је данас коначно затворен.

„С. Н.“

У
Н
И
В
Е
З
И
Т
А
К
А
Б
И
Е
П
К
Г
А

ДАКАРСКИ ОДМЕТНИК БОАСОН

Четири дана пред америчко-енглески превлада Алжир и Мароко, гувернер француске Западне Африке, Пјер Боасон, одржао је говор у Дакару, и рекао: *Нама је свима познато шта вреде енглеско-америчка обећања. Сва лажна обећања о каснијем повраћају империје, неће утицати на наше досадашње драње.*

Цела Француска гледала је са поверењем на Бретонца Боасона, који је енергично бранно поверио му подручје француског колонијалног царства, против енглеског превладе 23, 24. и 25. септембра 1940. Могло се и посумњати у лојалност неких виших функционера империје, у Дакару је, међутим, био човек који никад неће дозволити да се са јарбола скине француска тробојница и замени енглеском или америчком. Сматрало се, да никад неће заборавити погибију 382 Француза, приликом подлоге енглеског превладе, као и потопљених француских ратних бродова „Персеа“ и „Алекса“ у дакарском пристаништу, од стране енглеске флоте.

Месец дана доцније после одржаног говора од узорног генералног гувернера, Боасон је постао издајац своје земље, коме је француска влада одузела држављанство.

Дволична улога гувернера

Из телеграма између између француске владе у Вишију и генералног гувернера Боасона види се, да је Боасон, после америчко-енглеског превладе 8. новембра, одмах предузео потребне мере: америчког конзула ставио у кућни затвор и под полициску присмотру, и наредио хапшење свих сумњивих лица, који симпатишу Енглезима и Американцима.

Одмах затим стигле су у Виши повериљиве вести, према којима је изгледало, да генерални гувернер игра дволичну улогу. Док је са једне стране изигравао исправног високог функционера и славо телеграфске извештаје о томе, ступио је истовремено у везу са адмиралом Дарланом, кога је шеф француске државе већ живосао као издајника.

У Дакар стиже Дарланов изасланник, ранији државни секретар за ваздухопловство, генерал Бержери, који је 6. новембра прошле године, дан касније од Дарлана, кренуо из Вишија авиона за Северну Африку. После дужег разговора у гувернеровој палати, генерал Бержере напушта поново Дакар и носи себом Боасоново обећање Дарлану.

Бретонец Пјер Боасон, генерални гувернер француске Западне Африке, одликован у многим борбама у првом светском рату, бранилац Дакара 1940, постаје издајник. Само неколинцији је било познато, да је „лојални“ и „честити“ Боасон, већ дуже времена камуфлиран и у тесној вези са адмиралом Фенаром, који је у Северној Африци припремао Дарланово издајство, у заједници са америчким генералним конзулом Мурфијем.

Акција адмирала Фенара

Фенар је својевремено поверио адмиралу Фенару функцију „привредне“ координације француских афричких поседа, док се овај у ствари бавио припремањем издаје. Адмирал Фенар је био тај, који је одредио Дарлану дан и час његовог одласка из Вишија, да би га касније представио америчком генералу Ајзенхауеру. Фенар је био душа и мозак ренегата у Северној Африци, и јаједно са, на изглед савесним, генералним гувернером Боасоном, спремао заверу. Чак шта више, генерални гувернер Боасон, када је већ приступио табору ренегата и дао пристанак генералу Бержеру, и даље је играо улогу своје лојалности према маршалу Петену, шефу

француске државе. Својим претпостављеним, Боасон је телеграфисао 20. новембра прошле године, „да ли би се, посредством Дарлана, могао ставити у везу са Американцима“.

На овај телеграм, одговорио је маршал Петен, и упутио сдељене категорично и недвосмислено наређење: — *Морате се оду прети једном евентуалном амERICком или енглеском нападу. Преговоре не смете водити. Не послушност и одметништво неколинице шефова у Северној Африци императивно Вам намеће дужност, да ћа њима, ником случају не ступате у везу.*

Шеф француске државе и француска влада, нису више сма-духопловства и ратне морнарице. Само у случају, ако ове заповести које Вам достављам тачно извршиће, сматраћу Вас и командантима одозго са централног места, уместо да резултује из слободне иницијативе појединца. О-планско или дигрованој привреди почело је — у оквиру постојећег привредног поретка — говорити тек после првог светског рата. Дотле, тај појам био третиран само у социјалистичкој литератури. То је и сасвим разумљиво јер привредно планирање које би потицало од државе у суштини, је противно либералистичком систему, у ком је као врховно начело проглашено: *laissez faire laissez passer*. Према овом начелу свака привредна иницијатива пропуштена је појединцима, а држава се стара само о правном обезбеђењу.

Питање планске привреде искрло је тек пошто је, после првог светског рата који претставља прекретницу, постојећи либералистичко-капиталистички систем запао први пут у озбиљне тешкоће. Истина, у првом последратном деценију, то планирање се практично спроводи само у две земље које су већ раније отступиле од привредног либерализма, а то су Италија и Немачка, да не говоримо о Сов. Русији, где је слепо примењен у пракси чисти марксистички рецепт социјалистичке привреде.

Питање ступа у акутни стадиј и јавља се и у другим земљама тек после велике привредне кризе, почетком г. 1930. Познате су добро свечане појаве у којима се та криза манифестишла као и њене разорне последице: слом цена, нарочито аграрних производа, слом златног стандарда, бегство капитала, криза банкарства и кредита, нагао пад волумена спољне трговине, општа беспослица. Код таквог обрта дођаја државе нису могле остати по либералистичком узору скрштених руку. Настаје дотад никад невиђени захват државе у ток привредног забивања, дотад препуштен слободној игри економских сила; најпре на валутном пољу јер је нарочито у дужничким земљама, валало чувајти угрожену вредност националне валуте.

Настају разни девизни режими који су у ствари значили потпуно дигровање целе спољне трговине. Али мало по мало то дигровање преноси се и на целу унутарњу привреду па у свим државама отада видимо, мање или веће, отступање од освештаних либералистичких начела и инаугурисање мера које имају карактер т.зв. аутономне коњуктурне политike. Чак и класична земља либерализма Енглеска после напуштања златног стандарда приступа све више разним рестриктивним мерама, док Сјед. Државе још више у том погледу предњаче са својим New Deal-ом.

Доскора се мислило да цело ово отступање од старе либералистичке привреде претставља само једно нужно или пролазно зло кога ће нестати „чим се прилике среде“. Ништа погрешније од тога мишљења. Ово „зло“, истина, убрзано је првим светским ратом, или је оно кад тад морало наступити јер је цео ток развитка либералистичко-капита-

листичког система ишао неминовно у том правцу. Већ из чије економских разлога систем је све више отказивао функцију откако је, услед формирања картела, његов автоматизам почeo све више да се кочи.

Распад су међутим поспешиле још две друге силе: једна је сила социјалног развитка као реакција на све јаче експесе капитализма у социјалном подручју (аеспослица, друштвени јаз, апсолутно господарење картела) а друго је сила националног развијеног индивидуалних интереса појединачних нација у систему слободне светске трговине, који базира на међународној подели радија, а у коме у ствари слобода остваје само за јаче.

Враћање на старо, дакле, више нема. Не постоји више ни стара „светска привреда“ т.ј. слободна међународна размена добара нити се она у старом облику, може више вратити јер су већ створени или су у стварању нови привредни блокови који ће је заменити (Британија са доминионима, Панамеричка унија, Европски привредни простор и др.). Из тога нужно следи да ни унутарња привреда појединачних земаља не може више да се препусти војству појединца или група, који се пријатељију раду руковође искључиво обзирима личног профита, а највише на штету интереса целине. Досадашње искуство је и сувише скупо плаћено да би се могли дозволити поновно експерименти од стране појединца.

Дигрована или планска привреда је данас појава условљена самим историским развијеним, и свака држава ако хоће да се одржи, мора да је усвоји. Иако је настала под нуждом прилика, планска привреда не мора да значи „нужно зло“. Напротив, ако се буде смишљено проводила, она значи осетни напредак у поређењу са ранијом т.зв. слободном привредом. Планска привреда отстрајајуће ранију неизвесност као резултат флукутације којунктурних циклуса и уноси моменат стабилности у целокупне привредне односе.

Уговорима са својим партнеријама из новог велико-привредног простора држава обезбеђује извоз и увоз добара, одређен по количини, врстама и цени, па на основу тога може да поставља привредне планове за дужи период времена. Ти планови ће обухватити све привредне гране у земљи па стоји само до способности државне привредне политике да цела привреда у земљи крене путем једног сигурног организованог развијених криза као досадашњим интересима целине а не капиталистичком рачуницом, будно пази на праведну поделу социјалног продукта регулишући цене, налазице и плате. Пошто је тако сачувано човечје достојанство сваког члана народне заједнице сваки овај ће постати свестан грађанин и син своје отаџбине и неће као досада кокетовати са разним интернационалама.

Светозар Спанаћевић
Пом. министар народне привреде

Саопштите овај телеграм ко-
мандантима копнене војске, ваз-

Потреба планске привреде

Планска привреда као што јој само име каже је привреда која се врши према једном плану, који се поставља одозго са централног места, уместо да резултује из слободне иницијативе појединца. О-планско или дигрованој привреди почело је — у оквиру постојећег привредног поретка — говорити тек после првог светског рата. Дотле, тај појам био третиран само у социјалистичкој литератури. То је и сасвим разумљиво јер привредно планирање које би потицало од државе у суштини, је противно либералистичком систему, у ком је као врховно начело проглашено: *laissez faire laissez passer*.

Према овом начелу свака привредна иницијатива пропуштена је појединцима, а држава се стара само о правном обезбеђењу.

Питање планске привреде искрло је тек пошто је, после првог светског рата који претставља прекретницу, постојећи либералистичко-капиталистички систем запао први пут у озбиљне тешкоће. Истина, у првом последратном деценију, то планирање се практично спроводи само у две земље које су већ раније отступиле од привредног либерализма, а то су Италија и Немачка, да не говоримо о Сов. Русији, где је слепо примењен у пракси чисти марксистички рецепт социјалистичке привреде.

Питање ступа у акутни стадиј и јавља се и у другим земљама тек после велике привредне кризе, почетком г. 1930. Познате су добро свечане појаве у којима се та криза манифестила као и њене разорне последице: слом цена, нарочито аграрних производа, слом златног стандарда, бегство капитала, криза банкарства и кредита, нагао пад волумена спољне трговине, општа беспослица. Код таквог обрта дођаја државе нису могле остати по либералистичком узору скрштених руку. Настаје дотад никад невиђени захват државе у ток привредног забивања, дотад препуштен слободној игри економских сила; најпре на валутном пољу јер је нарочито у дужничким земљама, валало чувајти угрожену вредност националне валуте.

Настају разни девизни режими који су у ствари значили потпуно дигровање целе спољне трговине. Али мало по мало то дигровање преноси се и на целу унутарњу привреду па у свим државама отада видимо, мање или веће, отступање од освештаних либералистичких начела и инаугурисање мера које имају карактер т.зв. аутономне којунктурне политike. Чак и класична земља либерализма Енглеска после напуштања златног стандарда приступа све више разним рестриктивним мерама, док Сјед. Државе још више у том погледу предњаче са својим New Deal-ом.

Доскора се мислило да цело ово отступање од старе либералистичке привреде претставља само једно нужно или пролазно зло кога ће нестати „чим се прилике среде“. Ништа погрешније од тога мишљења. Ово „зло“, истина, убрзано је првим светским ратом, или је оно кад тад морало наступити јер је цео ток развијеног индивидуалних интереса појединца са својим целинама, будно пази на праведну поделу социјалног продукта регулишући цене, налазице и плате. Пошто је тако сачувано човечје достојанство сваког члана народне заједнице сваки овај ће постати свестан грађанин и син своје отаџбине и неће као досада кокетовати са разним интернационалама.

Светозар Спанаћевић
Пом. министар народне привреде

Планска пољопривреда у 1945 години у Србији

„Ако сваки земљорадник и сви други пољопривредници обраде и засеју своје њиве српски народ неће гладовати, а мајка Србија ће опет дочекати боље дане и лепшу будућност”

„Неопходна потреба исхране становништва Србије наметнула је одговорним факторима у 1942 год. да се донесу одговарајуће мере. Због тога је Претседник Српске владе г. Милан Недић 9. фебруара 1942 год. издао наредбу и план Планске пољопривредне производње у Србији. Ова наредба и план имали су огромног значаја не само у пољопривредној производњи већ нарочито у исхрани српског становништва. Јер да српска влада није предузела све мере које су јој стајале на расположењу, да се обради свака стопа обрадиве земље ми би данас формално умирали од глади. Када се узме у обзир да је прошла година била једна од најгорих у погледу атмосферских прилика за пољопривредну производњу за последњих сто година онда се може тек схватити свеколика важност планске производње.

Изис је прошле године по први пут код нас у Србији почело са планским мерама за унапређење пољопривредне производње, ми можемо бити веома задовољни са постигнутим резултатима.

Нови план пољопривредне производње

Питање исхране становништва се тако много оскудевати у сенчу пролећних усева. Ове зиме Министарство пољопривреде је наредило да се одрже седмодневни течајеви за земљораднике у целој земљи.

Оваквих течајева је пријављено и одржавају се у око 1200 општина. На овим течајевима дају се упутства земљорадницима из свих грана пољопривреде а нарочито о планској пољопривредној производњи.

Даље Министарство пољопривреде је једним плакатом благовремено обавестило све наш земљораднике о збирању и чувању семена за пролећну сетву, а затим упозорило земљораднике о потреби зимског припремања земље за сетву.

Док је у првом плану била предвиђена сетва и обрада само за пролеће 1942 године у овом другом плану предвиђена је сетва и обрада и за јесен 1942 и за пролеће 1943 године. Ово значи да је предвиђена сетва и обрада целоуписне обрадиве површине српске земље за једну целу економску годину. Ово значи један корак више у пољопривредној производњи, али у исто време ово значи један сталан план за унапређење пољопривреде не само у ширину већ и у дубину то јест, један корак више ка интензификацији наше пољопривреде. Све мере које су предузете или које се предузимају у погледу подизања наше пољопривреде изводе се на терену не само теориски већ и практично. Све што држава и њени органи могу у садашњим приликама да учине то се плани и систематски предузима.

Планом о планској производњи у 1942/43 економској години не само да је предвиђено да се има свака стопа обрадиве земље обрадити, већ је исто тако одређено са чиме се има засејати. У прошлој години ако се нешто и оскудевало у сенчу озимих усева, ове године неће

Говор Министра пољопривреде и исхране инж. Радослава Веселиновића на Београдском радиу

Напорима наших земљорадника по селима и свим осталим, пољопривредника по градовима, варошима и варошицама на српској земљи произведено је све што се могло произвести. То је значајан факат који ће служити као један светао пример у аналима српске пољопривредне производње.

Постављени задаци планом о планској производњи су постигнути, т.ј. свака стопа обрадиве површине, која се у опште мого обрадити је поорана и засејана, и то са прописаним културама.

Стога ми можемо бити поносијери је наш љак постављени му задатак извршио. И сви други фактори који су радили на спровођењу планске производње дали су од себе све што су могли, знали и умели а то је огромно много.

Морамо овде истаћи да су већина земљорадника т.ј. преко 2/3 извршили јесење и зимско орање за пролећну сетву.

Ово није досад никад код нас у оволовикој мери учињено. Ово значи један велики успех наших настојања у интензификацији пољопривредне производње у Србији. Ово је један знак више да наш земљорадник правилно схвата савете, који му се дају од пољопривредних теренских органа.

Поред овога многи наши земљорадници су слушајући савете теренских органа као и наређења Претседника Српске владе и Министра пољопривреде посветили много више пажње неговању стајског ћубрива него до сада. Многи су већ изградили притивна или добра ћубришта. И ово је знак за напредак у нашој пољопривреди.

Са своје стране у колико је то било могуће Министарство пољопривреде је предузело све могуће кораке да се набави и увезе семе поврћа и од истога ћемо добити известне количине из Мађарске и Немачке. Ово ће семе бити такође стављено на расположење нашој пољопривреди.

Планом о планској производњи предвиђено је и известно мало разоравање ливада и пашњака оних који нису нарочито подесни и корисни као ливаде и пашњаци. Земљорадници су и у овом погледу извршили прилично добро свој задатак.

Даље, план је предвиђено уређење воћњака. Сада се у целој земљи врше радови на чишћењу воћњака, сасецашу сувих и изломљених грана, затим на кречењу и прскању воћњака.

Планом је предвиђено више послова око унапређења сточар-

ства. Пре кратког времена доноси сам у сагласности са г. Претседником Српске владе решење о распростирању врста, раса и сојева стоке у Србији. У овом

правцу биће и даље учињено све што је у нашој моћи да припомогнемо колико год можемо, да наше народно сточарство очувамо и припомогнемо нашим сдруженицима да се исто сачува. У ту сврху издао сам наредбу да се сва способна припадница стока испише, жигоше и уведе у регистар, како би се заштитила од клања.

Савети земљорадницима

При извођењу плана о планској пољопривредној производњи у Србији морам овом приликом да истакнем нашим земљорадницима неколико савета па и наређења:

1) Интерес српског народа захтева од сваког поседника земље да је у садашњим приликама сваки Србин дужан да свако парче земље обради и засеје.

2) Сваки земљорадник и други пољопривредник дужан је засејати оне културе које му се одреде од општина или других власти.

3) Сваки земљорадник и пољопривредник је дужан не само да пооре своју земљу и да је засеје већ и да посејани усев добро обради.

4) Сваки земљорадник и други пољопривредник мора апсолутно и без икаквих поговора посејати одређене културе у прописаним површинама. Ово нарочито важи за кромпир, сунцокрет, шећерну рецу, соју и дуван. У колико се је прошле године и прогледало овде-онде кроз прсте, нека сваки зна да се ове године неће моћи ни у ком случају дозволити да неки земљорадник ово не изврши. Велике и строге казне биће примењиване према сваком без разлике.

5) Ове године ће бити прегледане све њиве свих поседника малих и великих. Тамо где се утврди, да неки

поседник био он земљорадник или неки други пољопривредник није своју њиву добро обрадио биће узет на одговорност и упућен на рад тамо где ће морати да ради што му други наређује.

Како сељачки син, као агроном и као искрени пријатељ и заштитник српског земљорадника, ја знам за све тешкоће његове. Али овом приликом хоћу да гоvorим му истину, да га упозорим на његове дужности, које су у интересу целог српског народа а првенствено српског земљорадника. А та истина је следећа:

Боље је да наш српски земљорадник радећи своју земљу спасе себе, своју породицу и српски народ, него да не слушају савете Претседника Српске владе, владе народног спаса и моје шкоди себи, својој породици већ и нашем народу и маџи Србији.

Нека наш земљорадник има на уму да му ја као његов брат и Министар пољопривреде желим само добро и ништа више и нека изврши своју дужност. Чинећи то он ће помоћи не само себи и својој породици већ и нашем народу и маџи Србији. Ако сваки земљорадник и сви други пољопривредници обраде и засеју своје њиве српски народ неће гладовати а мајка Србија ће опет дочекати боље даље и лепшу будућност.

Ево то Вам је порука моја, браћо земљорадници као вашег брата и пријатеља а ви радите како вас ваша српска савест учи.

ПОЉОПРИВРЕДА ЈУГОИСТОКА У ЕВРОПСКОМ ВЕЛИКОМ ПРОСТОРУ

У оквиру приредаба Коларчевог народног универзитета, поznати немачки привредни стручњак и писац Ханс Диргец Серифин одржао је недавно веома занимљиво, поучно, актуелно и врло успјело предавање о наведеном проблему.

Одмах на почетку предавања предавач је указао на који начин, каквим средствима и путевима пољопривреда европског југоистока може да буде укупчана у великоевропски привредни простор. Да се одговори на ово питање, предавач је истакао да је данас формирање континенталног европског привредног простора стварност и да као таква она претставља новину у односу према досадашњој либералистичкој привредној анархији. Ту привредну стварност определили су догађаји политичко-војног природе последњих година, као и економски фактори настали с тим у вези.

Позната је чињеница да је стапа привредно атомизирање, парцелисање Европе било искори-

шкавано од стране великих сила у политичке сврхе. Супротно овом старом развоју, јавља се нов процес привредне сарадње и привредне координације међу европским народима.

Још пре великих политичких промена које је нанео овај рат, Немачка је власницима планску сарадњу са државама југоисточне Европе са циљем да се уклопи привредна зависност тих држава од светског тржишта. Државе европског југоистока, са своје стране, одмах су увиделе свој велики витални интерес који су имале у пласирању својих производа на новим основама засноване размене добара с новим Немачким Рајхом. На тој основи почела је и да се развија нова привредна солидарност, једна нова привредна међународна сарадња и заједница у истинском значењу те речи. Њезин циљ је, поред осталог, не само да пласира вишкове својих производа већ да на тај начин дојнесе свој удео унапређењу властитог националног привред-

ног живота и развоја појединачних народа, да га интензивира и побољши.

Да би се ова координација разних националних привредних структура, јединица у стању да спроведе рентабилну привредну сарадњу посредством измене производа и производа — при чему је један од партнера не може да трпи штету — спроведла, потребно је спровођење велико-просторне европске планске производње.

Саме привредне потребе и структура појединачних земаља европског југоистока наиме се синтетски и рационално организовање планске привреде. Овотим пре, што производња европског југоистока употребљава извесне праштине у немачкој аграрној производњи, а немачка потражња за извесним артиклима није последица само потреба које наиме је рат, већ је природно испољена и стога она може и мора да има трајан карактер. Предавач даје на основу ста-

тистичких података документовано је показао потребу привредне сарадње југоисточних земаља са Немачким Рајхом која се императивно налази на овом пољу. Тако једна петина од немачких потреба на животним намирницама долази из иностранства, а према податцима из 1937 год. пољопривредне сировине (дрво, уљарице итд. на половину).

На исто тако документован начин предавач је даље образложио да би употребљавање привредне размене било кутијама плодоносије ако би се у свим земаљима југоисточне Европе, водећи обзир о њиховим привредним приликама, приступило интензивирању и делимично преоријентисању привредне структуре. Ово нарочито важи за досадашњи пољопривредни развој земаља европског југоистока који је до сада био једнострани и екстензиван (од житарица на пр. 2/4 биле су кукуруз и пшеница).

АЗИЈСКИ ДРУГ ЕВРОПЕ – ЈАПАН

Пет стотина једанаест милиона људи живе и смеће боде настањени од Сахалина на северу до Тимора на југу, од Акиаба у Бурми до Цилбертових острва у средини Пацифика, прослављени су ових дана државни првак Нипон. 2603 пут слави јапански народ двоструку светковину – оснивање јапанског царства и постојање јапанске династије.

Три стотине милиона Европљана духовно су учествовали у тој прослави Нипона, јер Европа зна да је Нипон њен друг у рату и миру. Јапанци су усвојили европску цивилизацију, прикали су ту цивилизацију, у своју вековну оригиналну културу и постали су нација отромеје духовне снаге и огромне материјалне моћи. Тај дух и та моћ испољавају се у чудесном развијку јапанског царства у току последњих деценија и у још чудеснијем победничком напредовању јапанске оружане снаге у садашњем рату.

Јапан се бори сада против три непријатеља. На Азијском континенту он довршава у уништење Чанг-Кај-Шекове антинационалне Кине и успостављањем суве-

ренитета ханкинске националне Кине умногостручеје снагу одреда, који току Чанг-Кај-Шекове трупе на свима фронтовима. Чанг-Кај-Шекова жена није постигла никакав успех у свом ходочашњу у Белу кубу. Сада је Чанг-Кај-Шек отишao тамо да проси милостину. Овај непријатељ Новог почетка у Источном Азији је већ потушен и политички и војнички. Њему није могао да помогне други који су непријатељ Јапана – Британија. Генерал Вајел покушао је да нападне операције према граду Акрабу у Бурми, и своје маршовање кроз десетине километара непроходна шумгла унапред прогласио за велики поход ради успостављања саобраћаја на будманском путу.

Ни европско искрцање Енглеса није било толико бедно као овај азијски подухват. Светска империја, која броји стотине милиона поданика, мого да је дошао ради оружаног завојевања Бурме један једини пук линксајерских стебала и неколико пукова индуских војника. Французнијег испољавања немоћи Велике Британије није могло да буде.

Организација источно-азиског простора

Јапанци знају ту немоћ, и зато са највећом хладнокрвношћу гледају на ситуацију на бурманско-индијском фронту и у позадини тог фронта организују народе за одушевљену сарадњу у оквиру источноазиског Великог простора. Бурма је сада добила своју независност и своју радост испољила је тиме што је дала на фронт дивизије своје ново-

организоване војске. Са највећом енергијом Јапанци учређују освојени простор на континенту и на острвима. Реорганизују читаву привреду која мора да се прилагоди новим приликама. У том прилагођењу спроводе се два плана: прво, да се разменом робе у оквиру источноазиског простора повећа до максимума потенцијал те војно-политичке

заједнице, и друго, да се припреми роба за послератну трговину са Европом. Милиони тona животних намирница, најдрагоценјих сировина из тих богатих тропских земаља леже већ готови за транспортирање у Европу за исхрану Европе, за власност њеног конфора одмах по завршетку рата. Најзначајније је да Јапан не само продаје Европи ту робу, већ и организује учешће Европе у привреди Источназијског простора. Да се не говори о Индокини, која остале гајставни део француске економије и друге области Источназијског простора постају сада почишће за инвестиције европског капитала. Тиме је Јапан побио непријатељску пропаганду, која је хтела да га прикаже као грабљивца, као освајача који одузима Европи изворе тропских блага. Он те изворе одузима плутократским експлоататорима јеврејског, енглеског и северо-америчког порекла, или као друг Европе преумешта Јевропи учешће у привреди тропских земаља.

Нипон брани та острва од свог трећег, најглавнијег непријатеља – Сједињених Америчких Држава. Брани офанзивно. Цела стратегија Јапана уперена је,

после заузета Филипинских острва, где су владали Американци, у правцу Аустралије. Без обзира на то да ли Аустралија остане доминион Британског Имperiја, или предаје у политичку својину Сједињених Америчких Држава, Вашингтон мора да се бори за Аустралију, јер је то једини начин ратовања против Нипона. Сви фантастични предратни планови похода америчке морнарице преко Пацифика, планови једног скока од Сан Фран-

циска преко Хаваја на Јапанску Острву пропали су услед уништења морнарице, а још и услед тога што су то биле фантазије романијера, а не пророчане намере стратега. Зато Сједињене Америчке Државе морају сада да ратују у југозападном делу Пацифика, ослањајући се на острва Полинезије и преосталог дела Меланезије.

Притисак на Аустралију

Јапански притисак на Аустралију постаје све јачи. У децембру 1941. године Јапанци су заузели острва Вејк, Гуам и Цилбертова, и на тај начин су обезбедили лево крило своје оружане снаге која надије према Аустралији. У јануару 1942. године Јапанци су се искрцали на Борнеј, Целебезу, Новој Гвинеји и Бисмарковим острвима. У фебруару су заузели Тимор. У марта су освојили Јаву. Затим су послали своје трупе на Соломонска острва, где се одиграла воло-драматична борба на острву Гва-

далканар. Тамо су Јапанци изгубили 16.700 војника, док су Американци имали губитак од преко 25.000 људи. Јапанци су изгубили 39 авиона, а Американци – 230. Под заштитом гвадалканарског одреда Јапанци су утврдили своје положаје на другим острвима, и сада је гвадалканарска битка завршена као успешан јапански подухват у стилу операција изнуравања.

Освајање острва северно од Аустралије дало је Јапанцима могућност да организују много бројне ваздухопловне базе са којих они бомбардују ратне циљеве на Аустралијском континенту. Рајтеров стручњак Кертис Хендсон констатује да су те базе многобројне и „налазе се на прилично малом отстојању једна од друге“. То значи да се северно од Аустралије створио облак јапанске авијације. У фебруару 1942. започете су ваздухопловне операције против Порт Дарвина. У марта уврштен је у зону разарања град Уитхем. Почек од јула немачки бомбардер посећују Туинсвил. У августу отпочело је низ напада на Порт Хедленд.

Активност на мору

На морима Јапанци су веома активни. Њихове подморнице нападају теретњаке код Јужне Аустралије, као и на целом путу из Сиднеја у Сан Франциско, који служи као главна саобраћајна веза између САД и Аустралије. Јапанска морнарица у узорној сарадњи са ваздухопловством потукла је америчку ратну флоту у више битака. 6 и 28 фебруара 1942. године Јапанци су победили у Јаванској мори америчку морнарицу појачану британским и холандским ратним бродовима. 7 и 8 маја Јапанци су добили битку у Коралском мору. Од августа прошле године до почетка јануара ове године извођавали су Јапанци више победа код Соломонских острва, као и код острва Санта Круц. Под тим страшним ударацем Аустралија се осећа смртоугоженом, а тај страх је признање јапанских победа и јапанске надмоћности на пацифијском ратишту.

Борба на том ратишту чини саставни део поморског рата на свим океанима. Енглези и Американци су у току прошле недеље опет доживели два велика пораза. Из различних конвоја који су пловили за Енглеску, за афричку и за совјетски фронт, потопљено је преко 100.000 тona бродовља, а других 100.000 тona потопљено је из великог конвоја који је носио намирнице за Британску острву. На тај начин, у току два дана непријатељ је причињења штета која износи 211.000 тона бродске за-премине.

Подморничка опасност ствара код Енглеза очајање. „Дејли Мејт“ доноси на првој страни поражавајући чланак под крупним насловом „Морамо што мажеје јести“. Блокада која је у прошлом светском рату ослабила Немачку непобеђену на фронтовима, у садашњем рату делује разорно на Британију. Она је хтела и у овом рату да постави Европу на колена, спремајући за њу муке глади. Али Европа организовала, док се оштрица блокаде окренула против Енглеза.

Подморнице побеђују не само британску ратну морнарицу, већ и Британску Империју. Подморнице уништавају не само британску трговачку морнарицу, већ уништавају и саму империју. Велики енглески лист „Дејли експрес“ пише ових дана: „Подморничка флота, која потапа наше бродове, може да потопи и наше мало острво.“

Отворенијег признања катастрофе, отворенијег признања своје немоћи и европске снаге

не би могла да буде. Целокупна енергија Британске империје троши се сада само ради одржавања сопствене егзистенције. Империја не ратује, империја као тежак болесник мора да се бори за одржавање функција сопствених органа за дисање, за варење, сопственог крвотока.

У вези с тим је потпуно разумљиво да енглески лордови у Доњем дому једнодушно констатују да није епотребно стварање другог фронта, јер је совјетски фронт најподеснији за вођење рата. Наравно да је најподеснији, када се на њему приносе свакодневно небројено жртве за британску и америчку ствар. Према процени енглеских војних стручњака, Сталјин губи сваког дана 8000 војника убијених на бојном пољу, што чини годишње 2.920.000. Амерички стручњаци дају отприлике исте податке и тврде да је совјетска војска до сада изгубила 4 милиона мртвих.

Пирор начин ратовања

На Источном фронту води се сада битка, у којој се Немци боре за људски материјал без обзира на географију, а борбеници се боре за географију, без обзира на људски материјал.

Борбеници морају (да би се спасли глади и ратно-индустријске изнурености) да се дочекају плодних области југа и богатих индустријских реона. И зато бацију све расположиве снаге на освајања територија, не бројеји своје мртве. Немци посматрају ситуацију са другог гледишта: Совјетска армија страшно крвари. На једном убијеног српског војника долазе 10 убијених црвеноармејца. И зато известан губитак и територије ништа у упоређењу са огромним добити у погледу снаге армије. Ђошевићи својим нападима припремају такво слабљење сопственог фронта, које ће омогућити европским трупама победничку офанзиву у прољеће.

Римски војсковођа Пир је у једнодневној битци изгубио толико војника да је ушао у историју као највећти војсковођа. Израз „Пирова победа“ познат је свима. Сталјин већ 86 дана води битку на Пирор начин. 86 Пирорих победа — то је пропаст сржане снаге комунизма.

М. Војновић

Расуло и клонулост у енглеским радничким редовима

веровао, да би она само појачала експлоататорски капиталистички режим.

Множе се гласови у британском штампи, па и у службеним изјавама водећих личности, да радници запослени у енглеској ратној индустрији „на управо и заједнички начин занемарују своје патријотске дужности“. Другим речима, ти радници на првом месту раде слабо, а затим неурядно долазе на посао.

Лист „Економист“, најугледнији британски привредни орган, објављује обавештења из кругова британског Савеза власника рудника у којима се вели, да је просечни проценат рударских

радника који свакодневно изостају од поса, порастао од 6,44 од сто у години 1938, на 9,03% у ратној години 1942. Међутим, тај проценат односи се на целокупно рударско радничко особље без разлике (дакле и машинско, превозно, магацинско и др.). Код радника који раде непосредно на копању угља тај проценат је још много већи: износио је око 8% у 1938, а 14% у 1942 години. Мањак у производњи угља само због тих изостанака с поса цене се према том саопштењу на 17 милиона тона годишње.

Сличне прилике владају у ливницама, по бродоградилиштима, код луčких радника (следи тога страховита задовођења код утврда и истовара) итд.

Taj проблем „абсентизма“, сталног изостајања с поса, гроzi који британску ратну индустрију која и онако већ толико

пали услед оскудице у сировина и удараца које довозу задаје акција немачких подморница и вазduхопловства.

У току ове дискусије чују се и доста отворена мишљења, из којих се види, да енглески радник изостаје с поса поглавито из следећих разлога: 1) због пијанчења, појачаног очајним расположењем; 2) због лоших становищних прилика; 3) због породица, услед тога што су често сви чланови породице запослени, сваки на другом месту, а сваки незадовољан; 4) због бриге око снабдевања животним намирницама, које су скупе и ретке.

Пошто звучни апели више не помажу, Министарство рада припрема увођење контролних картотека у свим већим предузећима. На основу тих картотека треба да се добију тачнији статистички податци о узроцима тога изостајања с поса, како би се на основу тих података смишлиле потребне мере, и тако даље. „Не липши...“, велимо ми народски за такве ствари.

У међувремену пак, енглески плутократи, они који се гоје од сечења дивиденданских купона, спремају репресивне мере против радника, који толико лабаво раде за „победу“, то јест за принос од тих купона. Из радничких кругова већ се чују гласови да те мере потсећају на прилике у првом раздобљу развоја индустријског капитализма.

Ето, тако изгледа дух средине која тврди да се бори за неко „ослобођење“.

ПРИПРЕМИТЕ ЈОШ САДА ЗЕМЉИШТЕ И СЕМЕ ЗА БАШТЕ

Наша земља је Богом дана за гајење поврћа, и по својим климатским и по својим теренским условима. Па ипак, она је до сада увек производила сувише мало поврћа. То нас није толико погађало док се поврће увозило по јевтиној цени из иностранства.

Данас, кад смо упућени на себе саме, морамо овој грани пољопривредне радности посветити највећу пажњу, јер од обилне производње поврћа зависи наша исхрана. Баш зато што се она више не може заснинати углазном на месу и хлебу, као што је био случај раније, поврће мора да нам накнади све оно што на другој страни недостаје. Не сме се више дешавати да многи наши земљорадници набављају чак поврће за своје домаће потребе на пијаци у граду, већ они морају да производе и за град, а поред тога по могућству и вишкове за извоз. Добре цене ће им тај труд обидно изградити, а срески и реонски пољопривредни економи којима се обрате даје им упутства непосредно, или нека их затраже писменим путем од Српског пољопривредног друштва у Београду, које ће им ставити на расpolожење стручне књиге и брошуре.

Сад је већ време да пољопривредник почне са припремама земљишта одређеног за градњарство и с набавком потребног семена или расада.

На првом месту пољопривредник мора већ сада да одвоји већу количину земљишта за поврће. Ово земљиште треба да изабере на месту где има довољно сунца, дакле да није заклоњено дрвећем, шумарцима зградама. Најбоља је растресита земља, по могућству речни наноси, прница или гајњача. Најбоље је изабрати земљиште под кога тече река или поток, због летњег наводњавања. У пратњом ископати бунар или јаму за скупљање кишнице.

Земљу треба дубље обрадити. Риљање је боље од обичног орања. У колико риљање већ није обављено, искористите сада сваки лепи дан, да би се услед мразева земља растрошила и боље сачувала зимску и рану пролетњу влагу.

Ђубрење градине је неопходно, а за то су добре све врсте стајског ћубрета. Још сте на време да то извршите, пре риљања, полузајагорелим ћубретом. У пролеће, пред сетьву, ћубрите само загорелим ћубретом. Компост је одличан за поврће и њиме се може ћубрити у свако доба. За један ар земље потребно је 500 до 600 кгр. доброг стајског ћубрета или компоста.

Пасуљ, грашак, спанаћ, мркva и друго коренасто поврће сеје се у леје, где стално остаје. За друго поврће призводи се расад, па се онда пресађује на одређено место.

Да би се добило рано поврће врло су корисне топле леје, под стаклом. Али, ако их земљорадник не ма, може да произведе расад извесног поврћа, као на пример парадајза, паприке и др., у сандучићу у топлој и светлој одади. Да би се расад боље раз-

вио добро је заливати га разблаженом осоком и течним преврелим ћубретом.

Коров је за поврће нарочито штетан, па га треба на сваки начин уклањати прашењем и окопавањем. Заливање баште је врло важно.

Што се тиче врсте поврћа, до сада је наш земљорадник био у томе врло ограничен: сводило се углавном на пасуљ, купус, кромпир, парадајз, паприку, лук и празилук у недовољним количинама и нешто мало грашка, кеља и спанаћа. Међутим, башта може да буде извор најразноврснијих повртарских производа, од којих су извесни увек постизавали одличне пијачне цене и претстављали артикал способан за међународну трговину. Не смејмо заборавити оно што смо казали у почетку: да је наша земља Богом дана за гајење поврћа. Многе друге европске земље, са далеко напреднијом пољопривредом од наше, не могу да производе оно поврће, које би наш земљорадник са мало више труда и мало више добре воље могао да произведе у количинама довољним не само за његову домаћу и нашу градску потрошњу, већ и за извоз у иностранство. А колико би користи од тога имао земљорадник, и цела земља, убрзо бисмо осетили кад би у замену за наше поврће, почли да пристижу из иностранства они артикли којих ми немамо, а који су нама свијим, врло често и самим земљораднику, од неопходне потребе.

Најзад и што се тиче наше исхране, поврће ће имати у њој првог значаја кад буде толико разноврсно, да може задовољити све потребе организма. Узвеши уопште поврће садржи готово све хранљиве састојке, д скроба и беланчевине, па до различних витамина. Али, сви ти састојци не налазе се у сваком поврћу подједнако. На пример кромпир садржи у главном скроб, грашак, боб и пасуљ садрже беланчевину, а парадајз и паприка витамине.

Има затим поврћа која се кол наст истина гаје, али не рационално, тако да дају принос свега једногодишње, док би се могла постићи њихова производња у току целе године, без престанка, као што су на пример кеља, спанаћ, грашак, купус и донекле кромпир. Преко целе зиме могле би наше пијаце да буду снабдевене свежим прокљом. Неке пак врсте најскупљег и највише траженог поврћа, нарочито у иностранству, производе се код нас у сасвим малим количинама, или никако, као што је случај са сочивом, карфиолом, шпарглом и др.

Због тога смо ми преко нашег листа већ у неколико махова указали на потребу што јаче производње извесних врста поврћа, износећи стручна упутства, што ћемо и у будуће наставити, обавезујући наше читаоце земљорадника у непогодију тренутку о претојећој сетьви са њеној посади, о начину његовог гајења и постизања што већег промисла.

Сарадња професора Пољопривредног факултета са Министарством пољопривреде

У кабинету Министра пољопривреде одржана је конференција са професорима београдског Пољопривредног факултета, на којој је прихваћен предлог о заједничком раду на спровођењу планске пољопривредне производње. Одлучено је да целокупно факултетско наставно особље крене на терен чим то време дозволи. До одласка на терен наставно особље долазиће на дужност у Министарство пољопривреде, где ће бити у сталној вези са одељењима и отсекима своје струке.

Извршено је формирање неколико група: за биљну производњу, за сточну производњу, за виноградарство и воћарство, за заштиту биља и т. д.

Ова активна сарадња наших професора Пољопривредног факултета са Министарством пољопривреде и исхране биће од велике користи за нашу пољопривреду и планску пољопривредну производњу.

ПОПИС КРОМПИРА ЗА СЕМЕ

Министарство пољопривреде и исхране издало је налог да се изврши попис кромпира за сетву по општинама и да се направи расподела: колико је потребно кромпира за овогодиšњу сетву у дотичном срезу, односно округу, и колико кромпира за семе недостаје. У колико се приликом пописа утврди да има више семена него што је зај крај потребно, изврши се пребацивање вишака у оне округе, срезове и општине у којима га не маје довољно.

Ова мера Министарства пољопривреде и исхране има јединицу да се благовремено обезбеде довољне количине кромпира за семе, како би могле да се зајесу веће површине земљишта.

„Мој муж
мора да сстане
кој куће!“

Плашимо се од грипа!

Али узео је АСПИРИН!

Ова жена зна где све

АСПИРИН помаже.

Сигурно ће њеном мужу

ускоро опет бити добро,

јер ако се АСПИРИН

узме у право време, он

потпомаже у борби

против грипа и

даљих опасности.

ASPIRIN
у сваку кућу!

Свакији савети нашим пољопривредницима

Шта ћеш да радиш у току месеца

НА ДОМУ И ДВОРУ

Прегледај, оправљај и набављај ратарске справе, алат и прибор. Прегледај трапове и отварај их по лепом и благом времену ради проветравања. Провирај кромпир за семе. Доврши зимску вршидбу. Прегледај сењак и камару, сакупљај што је растурено, а труло избацуј на гомилу глоја мешаница (компоста). У сточним стајама кречи зидове.

ОКО СТОКЕ И ЖИВИНЕ

Настави јануарске радове. Обрати већу пажњу на кобиле које се ждребе и на ждребад. Издавај непотребна и неупотребљива мршава грла. Постоји вишина почиње да носи спреми јој угодна места за пошење. Кад год време дозволи пуштај живину напоље. У подне проветравај стаје отварањем врата и прозора.

НА ЊИВИ И ЛИВАДИ

Настави јануарске радове. Приступи орању на опедитим местима за ране пролетње усеве. Угаруј за кукуруз у репу. Дрљај озиму штеницу, али само по свом земљи, плеви је и избацуј коров.

На ливадама настави такође јануарске радове. Извози осоку и њом заливај ливаде, нарочито док је још снег на њима, или после кишне. Чупај корове, нарочито мразовач. Разгрби кртићаке, мравињаке и сточну балегу. Режи врбе за плетарство и везивање.

У ПОВРЋАКУ

Ради живље на риљању: скупљај и спаљуј коров. Спремај обичне деје за сејање и сајење повртарских усева. Земљу у лежама треба да уситниш на 10 сантиметара дубине. Ако је време нарочито погодно сеј грашак, боб, спанаћ, першун, пашуј.

НА ПЧЕЛАРНИКУ

Чувај кошнице од мишева и осталих непријатеља. Слабе народе прехранјуј. Доводи у ред пчеларски прибор.

СВИЛОБУБЕ

Чувај јаја и пази да буду изложена утицају зимске хладноће. Риљај земљиште за дудов расадник и гноји дудове.

ДЕЛЕГАТИ ПРЕТСЕДНИШТВА ВЛАДЕ НА ТЕЧАЈЕВИМА ЗА СЕОСКЕ ДОМАЋИНЕ

До конца фебруара одржано је у свима општинама у Србији седмодневни пољопривредни течајеви за сеоске домаћине из области савремене пољопривреде, националне историје и географије, закона, државног уређења и т. д. Похађање је обавезно. Претседништво владе донело је одлуку да на ове течајеве пошаље своје претставнике, који ће домаћинима одржати пропагандна предавања и упознати их с данашњим приликама, проблемима и њиховим решењима.

P

ЕСКИ звук сирене

привлачи нам по-

глед прелуна зеле-

на „амајсика кола

вински успех за успехом, док

која јуве пут једи-

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

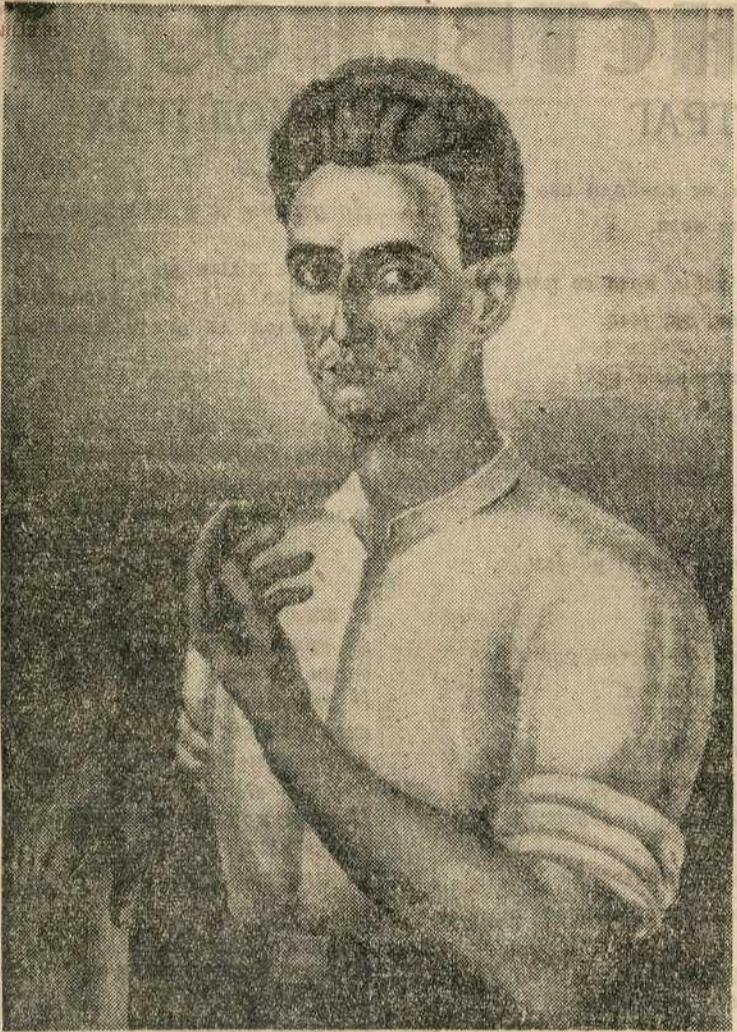
—

—

—

—

МОМЧИЛО НАСТАСИЈЕВИЋ

М. Настасијевић, слика његовог брата Живорада

ПЕТОГОДИШЊИЦА СМРТИ М. НАСТАСИЈЕВИЋА

Творац српске сушаствене прозе

Пре пет година, баш на данашњи дан, 13. фебруара 1938. двеји бесконачности широм су се отвориле и један веледушни лик, остављајући за собом прешироју бразду лепог и мисаоног, заувек је исходио.

Момчило Настасијевић није књижевник: Момчило Настасијевић је обимно име српске културе.

Писао је крин пером.

Млада, снажна, витка као лавица, српска проза прве половине XX века, такорећи једним кроком савладала је српску поезију, и то тако и толико да су сви они силини јамби, трохеји, хексаметри, Александринци, сви они силини везани и невезани стихови, једним махом, страницом — две Боре Станковића, страницом — две Момчила Настасијевића, у темељу уздрмани, малте нечињени излишним.

Из тог мора, степена поплаве стиховане изрецивости, као после потопа почела су да се уздижу два прозна масива: Станковићев елементаран, Настасијевићев спиритуалан: два пера која никога подражавала нису, која нико подражавати није могао, два обзора под којима шуми неко као ново животно врело, с неким као новим дисањем, новим писањем.

Прве половине XX века, стих, та сива еминенција српске књижевности, у души се дубоко поклонио пред животоносношћу нове прозе.

Није Настасијевић значајан по томе што је „чуо тајанствени глас наше земље”, ил што се код њега „реч и мелос доиста претапају у једну и недељиву целину”; нити пак што је био „драгуљар и златар, дуборезац и

стрпљиви ткач на разбоју нашег језика”, или што ће, како кажу, „прави књижевни лик добити тек у будућности.”

О чистој поезији мора се судити више но поетично.

Јер, од Доментијана до Стевана, од Народног песништва до Војислава, српски звуколики нагон даје и те колико дубине и те колике лепоте језика. Али, с овим озраченим Горњемилановчанином на осећајном атару несумњиво је угађена ера површне патетике, несумњиво је настала ера културе чисте екстазе.

С Момчилом Настасијевићем у српску свет ушла је орфејска савест.

Отуд је он полуострвски.

Са својих девет књига, као са тојагом у руци, стукнули су за- девет струна, Настасијевић је беzenkuti: имали су прёд собом прочитавати и, такорећи, напор- дао девет нових дрхтаја српском »необичнији« случај. Црвено »ба- но откривати га до што потпуни- прозном масиву.

Но не то што је био „видиоц сила тајних и тајанствених”, ил што је имао „реч тешку и отежалу као у апокрифним легендама”; нити пак што је „првенствено филозоф и песник био”, ил што је „монистички предосећао јединство духа и материи” — враћао се фолклору.

О чистој мистици мора се судити више но мистично.

Јер, од Теодосија па до Његоша, од Народног предања па до Кнегевића, баш као и лирски, и мислени српски нагон имаје и те колико разграђавања. Али, с овим озраченим Горњемилановчанином на нашем мисаоном атару несумњиво је угађена ера иностранственог духовногnomадизма, несумњиво је настала ера културе медиумског прегалаштва.

С Момчилом Настасијевићем српски сељачки језик с муком је

У чему је величина Момчила мало је јасно визију новооткри- интересантно, међутим, са коли- веног царства вредности у На- ко је хитрине, духа, жара про- стасијевић продирао, осветљавао

На ово ће питање одговарати стасијевића. Но њихово је време ницљивости и успеха у њих Нас- столећа. Свака ће генерација на као и Настасијевићево тек почи- стасијевић претече та обнове, за његов, Хелдерлин, Рилке, Ниче- вљиви велики, гигантомахски сук- витеља и мислиоца нашег. И увек Настасијевића, они су били пре- Изузетно су лепи и трагично дир- ће се, уверени смо, остати при- тече нове и дубинске интерпре- љиви велики, гигантомахски сук- гледу, покушају, мање или више тације његове. Њих је катастро- би и мириња која је доживљавао успелој студији. Мање или више фа наша омела у много чему. на плану чисто екзистенцијалном. срећном расклапању духа и срца Па им је ускратила задовољство На плану који су нам философ- за пријем изузетних дарова што да даду обрасце реалнијег и ис- ски открили, рецимо, Киркегард их штедра генијалност нештедно, црпнијег тумачења.

као да се никад утрошити неће, Обично се мисли за Настасијевића да је песник, приповедач, жартиста мистике најплеменити- зетнији духови моћи да уђу у есејист, драматичар. Једном ре- јега кова, без које нема великог скривене ризнице овог великог чи: писац. Тако је. Али то није духовног епоса. Шта све још ни- мага речи. Ни зато што је овај доволно. Настасијевић је и ва- је запретено у десетак томова преотмени принц мудрости умео јер. Настасијевић је и сликар. На- Настасијевићевог *opus-a!* Теолози- да створи и оствари патос дистан- стасијевић је и музичар. Свака ма и философима, естетичарима је, например, његова песма исто- и књижевним критичарима стоје времено и скулптура и слика и читаве ризнице на расположењу »многих премногих«. Нити зато што је цело његово дело једна псалмодија необичног човека Не- обичноме. Чак ни зато што је све што је право истовремено и длето и Настасијевић је колико велики, то- палета и мелос. Сваки његов рад дико неоткрiven. Колико непоч- у свом уметничком појавном и- зата, толико обећана земља!

ретко — скривено. Просто зато што је права величина неисцрпна, тири перспективиране димензије. Проблеми на којима се раплам- вечита. Просто зато што је нео- Из а провидног застора речи ра- савао дух Настасијевића јесу веч- бична персоналност тајанственија зливене су композиције боја ко- на, трагична својина човечанства. и дубља од свемира. Просто за- је звуче и својим се звучним Као такви они су »космополит- то што су бесмртни портрети у- уплатним припијају уз скулптурну скик. Нас неколицина, који смо и већи нови као дела првога ствара- тврдину. А све то чини један је- били удостојени радости да чеш- ња. Просто зато што је све из- динствени композитум, чудну ма- ће ослушкијемо најинтимније би- ворно непоновљиво и, на концу гичну синтезу. У уметничким о- стварењима Настасијевића нико његовим излагањима причули час не може имати цео и потпун е- Хегел, час Бергсона, час Бемеа,

Чак је и наше мало, ситно до- стетски доживљај, ако је »слеп« час Августина. Показивало се у ба у коме је живео Настасијевић било за један од ових идеалних век да су то само дирке, које — без великих државника, без простора. Ко их све синхронично универзални гух тајне додирује, великих уметника, без великих интуира, доживљује у необично док су и звук и материја звука научника, без великих просвети- појачао мери, у »геометријској извајали из самониклог нацио- тела — наслутило, поред све о- прогресијик рекли бисмо, овапло- нальног генијалитета. Настасијевић тупелости своје, да његов ства- ћење естетске вредности. Још те- је био у пуном и правом значе- ралечки дијапасон доноси нешто жим стилом речено: свако је де- њу речи persona звучник свога сасвим ново и необично. Отуда је Настасијевић један четвртвога народа. Гусларско, косовско, не- је било чак и прилично узнеми- поспојни синопсис који изискује мањићко, светосавско, његовев- рено. У процени Настасијевић- једну концептивну интуицију. Ко ско, — то је био елемент његово- вог стварања почињало се са не- ту интуицију нема, он не може вог доживљаја Бога, света, чове- доумицом, а завршавало резигна- Настасијевића да чита у најпуни- ка, историје, судбине, екзистен- цијом. Они са ласнице забунили јем значењу те речи. Ко то у не- ције у високим и највишим изра- су се: револуционарна појава ни- довољно мери има, за њега На- зима нашим. Елемент устројен и је могла да се сврста ни у једну стасијевић остаје »тежак«, нера- уласници најузеји на новој младици, у- фасцију скерлићевске књижев- зумљив. Ко све то има, а не уваж- множен и утакчан Новаком наше но-критичке »казуистике«. Отуда бава напор трајне коспекције, гу- националне револуције у области углјавном ћутање. Књижевни ка- биће често естетски смисао дела, нашег најужег духовног стварала- чаци са левице, са кукањим треб Свакако је тешко претпоставити штва. А Новак је у његовом Ђур- ником »књижевне пјатитељке« у потпуности утрунуост органа за све ћу Смедеревцу име и символ окамењено души и партизанском споменуте димензије. Зато је по- вечнога народа. Настасијевић је

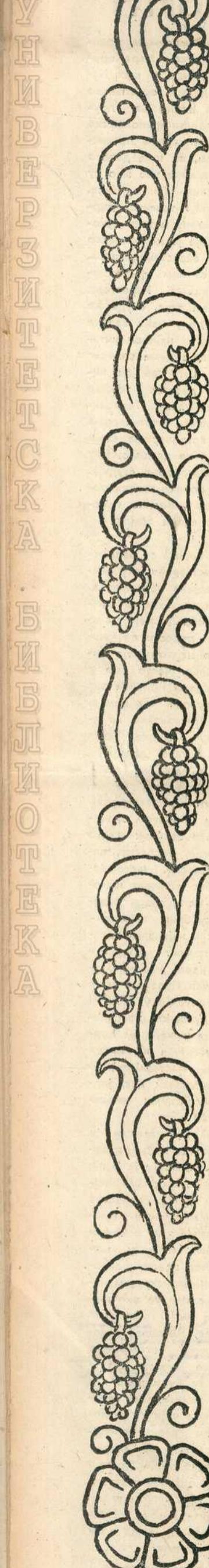
са својих девет књига, као са тојагом у руци, стукнули су за- девет струна, Настасијевић је беzenkuti: имали су прёд собом прочитавати и, такорећи, напор- дао девет нових дрхтаја српском »необичнији« случај. Црвено »ба- но откривати га до што потпуни- прозном масиву.

Ждарањек уметничких квалитета је уживања. Тада се и про- његов живот? Светитељски и издало их је! Циничке и прљаве сеном читеоцу, приљежном и испоснички! Можда величанствене инсултације изостале су се по- трудољубивом, дају неслућени нији од његовог дела. То је једна неких гаменских испада и неуку- доживљаји естетских вредности. засебна епопеја од хероизма кро- ности. Они најдуховитији, снаж- * тости, љубави и жртве. Но његов Тражити у Настасијевића само живот постаје и мученички. Про- опиљци за магнет. Они једностав- слено. Изузетна лепота његовог је најзад страшну величину ње- но нису знали шта их за Наста- дела, иако висока вредност по говог националног револуциона- сијевића прикрива. Зато нису ни себи и за себе, инструменат је ства. Јеврејско-масонско-комуни- ишли даље од уобичајене лите- нечег важнијег, битнијег. Наста- стички троугао стеже се око ње- радозналости. Они се нису, као ству, философ. Његово философ- књижарска тезга, масонска заве- напусте придворе. * венције. Систематског, кате- спутавају и гуше његову актив- Само мали број разбуђених и- дарског, књишког ту нема. Али ност. У њему се буди револт и знато нема ни једног већег и зна- висока свест о националној соли- извојевао ступањ српске транс- цијијег проблема за којим није дарности са онима који су на по- централне прозе.

Отуда је он више но полу- страски, отуда је он у европском смислу и масован и елитан, оту- да није само обичан књижевник, нерешљиви колико и неодољиви. мисли на свом уметничком плану већ обимно име српске културе Увек од њих остаје и остаће »ме- углјавном већ антиципирао. Претафизички остатак» (Николај Харт- рана, смрт омела га је да и ту тема људског духа. Необично је

изложио да и ту тема људског духа. Необично је

Др. Димитрије Најдајловић

ПЕСНИК ТАЈАНСТВЕНОСТИ

Јасике

Момчилогастасијевић
Светомир Гастасијевић (1926)

Allegro vivace

Глас
Клавир

Јасике

Мија шуме јасике беле,
Пречисте горске деве,
Сребрне кад им сиреле
Сунде са уранка кинке,
И зраком кинку ће.

Хладне кад касле и сирке
Низ чела ил и спљу
Зеленим пролетњиком мајле,
Кад млечно коло вију.

Замио у главе чаше,
И косе смешале блаже.
Илија држћу јасике наје
Од зиме се не резне
И сирасе им срце не се се се.
Јер, на илачини одрасле су саме.

Но иле иза сва "ведре шаме"
Ђуборе белу љајну на урамку

РУКОПИС ПЕСМЕ М. НАСТАСИЈЕВИЋА »ЈАСИКЕ« И (горе) МУЗИКА ОД С. НАСТАСИЈЕВИЋА ЗА ИСТУ ПЕСМУ

ФРУЛА

Фруло, што дах мој радосни
жално у дољи разлеже?

Да л' што пастири помрли
тобом призиваху драгу?

Ил' жал се стани у мени:
с неба ме стрела ранила,
тамна ме земља печила,
те песма ми је сузиом
и капљом крви кићена?

Ил' дах мој кад протече,
жал те за одбеглом тајном?

Од свих уметности музика и-
ма највише те моћи да, вакр-
снуши у нама давно преживели
и дубоко урезани тренутак, за-
таласа у нама читав један циз
часова оплемењених меланхоли-
јом прошлости. Зато смо тужни
и добри кад слушамо Бетовена.

ЖЖ

Од свих ведринга Моцартова је
најдубља: Она је непрекидно
усхићен осмех детета које се
налази пред тајном.

ЖЖ

Свако друштвено зло је биљ-
ка коју можемо истребити једи-
но искорењивањем. Свако пот-
кресивање као на лозама, изази-
ва све веће и веће бујање.

ТРАГ

Чудно ли ме слободи ово
чудније ли веза.

Букнem у теби, врео се уливам,
језа је ово, ох, језа.

И траг путањама твој
па ме пали.

А чудно застепи срце,
а студим.

Љубећи шта ли то убијам,
шта ли будим?

Јер и пепео ће ветри разнет
а нема разрешења.

Тону без потонућа,
без дна у налажењу,
без дна се изгубе створења.

И трагом куда сагорели
све болнија су обнажења.

Врео се уливам,
а чудно застепи срце,
а студим.

Љубећи шта ли то убијам
шта ли будим?

НИКОМ МУЗИКОМ ЗОВЕМ ОНУ КОД КОЈЕ ЈЕ МЕЛОДИЈА САМО БОЈА
ВИШЕ ИЛИ МАЊЕ СЛОЖЕНОГ РИТМА; ОНА ИМА ДЕСТВО ВИНА: НАЈПРЕ
ИЗАЗИВА ЖИВАХНЕ ПОКРЕТЕ, ЗАТИМ ВРТОГЛАВИЦУ, И НАЈЗАД ЗАМОР И
ГАЂЕЊЕ. ЗАТО СУ ИГРА И ВИНО ЈЕНИ НЕРАЗДВОЈНИ ПРATIOЦИ.

МОЛИТВА

1

Да утопим се у плаветнило
твоје.

Господе, жедан ја.
И радост моја теби, дародавче,
руменилом да окади просторе.

2

И молим ти се,
урвина твојих кроз понор
бистра ме проведи,
у мени да се небеса твоја
огледну.

3

И ветри твоји
да крише ме земљи, прегиблју,
снези на мени презиме.
И џаја стамен-stabло
вита уз мене лоза
да препузи свој век.

И тице крилати створи,
хитро да ми са грана
даљини твојој полећу.

4

Блажен у теби занемим.
И од нема мене
стена да прозбори гори,
гора цвећу.
И радост наша теби, дародавче,
руменилом да окади просторе.

ЕПИТАФ

Пламен,
спржити где лек.

Дач,
отсецати глаке где ков.

Бршљану стамен дебло,
екократи где век.

Злодух злу,
доброти верни ров.

Рођају жртва,
жестки клас.

Печали севи
гроб, и спас.

»ЕПИТАФ«, УВОДНА ПЕСМА ЗА ЗБИРКУ »МАГНОВЕЊА« ОД
МОМЧИЛА НАСТАСИЈЕВИЋА

По песничкој замисли нацртао Љубинко Чучаковић, као углед
за издање целе збирке на овај начин.

СРПСКЕ ЗЕМЉЕ

Речо злом удесу Марте девојке и момка Ђенадија

Она је сад затворена у једној собици суднице, а на прозорчути су решетке. Смеје се као да је неко једнако голица. Њу не вреди питати. А он у кући свога родитеља опружен као проштац, са модром огрилицом око врата, чека да га закопају. Ако сини камен прозбори то ће и он.

Народу међутим хоће се приче, па нагађа и кити свак по својој; али нико не зна до у корен зашто и како унишише они једно друго, те се којешта, коти и роји од уста до уста. И мудрост једну провејаше из тога паметници, и у рачи скапушио је овако: Обесан момак кад укаљ образ сиротњији девојци, да му се освети, ако може; ако ли не, да трпи и сачека освету с божје стране. А Марта слујају је могла, и учила је. Просто као боб. Ван памети је свака она глава која би, сачувавши Боже, друкше судила о томе.

Ја ћутим само и чудно ми колико човек застрани у мисли, кад до у корен не зна ствар. Да неког изводим из блудње нећу, не што би се посумњао у сигурност мого казивања (мене зову истинословцем); већ у исправност моје главе. Стога казивати нећу ником ништа, али, колико ми глава засеце, исписати хоћу све што знам. Јер ја поуздано знам, шта и којим путевима доведе Марту девојку да удави момка Ђенадија.

Пре чина зваху је Марта, а по чину Марта девојка, ради обележја што више не беше то. А образ укаља јој Ђенадије, обесан и гласит момак у нашем крају (то ће рећи у шумовитим извориштима воде Чемернице). О самом чину не мислим говорити, јер ко је год био мужеван починио је то безакоње, ако не у ствари, оно у памети сигурно, и по стотину пута, па му је знатно како то иде. Мени је овде важније да испишем шта се збивало пре и после чина, и како се завршило. Несрећним младенцима род не бејах, ни ближи знанац, па опет више видех и разумедох злог им удеса, но њихови најрођенији. То с тога што умем читати и онде, где многи паметници не зна саставити ни о Богу две, поред свих буквара и школа.

О ранијој Марти немам ништа нарочито речи, ма да је изразије праћах оком и проницах (зашто, рећи ћу мало после). Обична бејаше на изглед, обично мешавши се међу свет, без неке промене ни себе ни другога; лепоте управо онолико, колико је свака младост има. Ништа особито, осим неке притајене доброте која избијаше из целе ње, и очију стално оборених.

Ипак је не губља из вида, знајући од којих је, и да се крв преноси с колина на колено, и макако се успут помешала, да тече она једноставно као река, мимо свих гробова и умирања. А ево од којих Марта дође на свет: Њен отац, у своје време божји човек, сад покојник, обичавао је купити око туђих капија побаџане мамиће, и у недрима носити их кући ради одгајења. Јасно је да му их међутим редовно отресала о главу. Иста жена бивша каћиперка од џоја, сад смртила на баба, за трајања своје женствости испила је својим одвуглним очима многе темељите мужеве, па се сушили и тобож лечили код својих жена, у њој, онако испијиши, кришом односиле саћа меда, и ћинђуве, и шливе наденуте соја-вом језгром. Она их међутим отпраљала једног по једног на Црвено Брдо, а друге замамљивала; али се не давала ни њима, ни свом рођеном мужу, већ ко зна коме — вељда самим црном ѡаволу. О томе се шапујало у своје време. (Ово казујем по свом рођеном знању, јер и мене исто снаћа зло, али захваљујући крајини и рани гнојници, ја се некако повратих у мужански колосек).

Кад јој први пут видех јединицу кћер Марту, рекох себи: Гле, сушти отац! Доброта претежа у девојци. Али што она све гледа у земљу? Чува ли то она девојаштво, или се стиди материне крви у себи. Бог да јој је у помоћи на путу живота. Стара злоторавница можда се једном само снуши с мужем јој, и гла зачеди доброту, а она друго безакоње оста без плода.

Рекох затим и своје: Марту, јединицу кћер анђела и грешнице да не испуштам из ока. Она мора бити да у себи носи знамење неко. Поново ће се зацело саопштити нешто за даље живење људи.

И ево шта видех најскоро. У цркви на причашћу навали ко ће пре примити тајну (kad је слушајући поглавица да не испуштам из ока. Она мора бити да у себи носи знамење неко. Поново ће се зацело саопштити нешто за даље живење људи.

И ево шта видех најскоро. У цркви на при-

чашћу навали ко ће пре примити тајну (kad је слушајући поглавица да не испуштам из ока. Она мора бити да у себи носи знамење неко. Поново ће се зацело саопштити нешто за даље живење људи.

Тако се заче зло.

...Јутром се проне глас као да је опет дошануло: Чујте, обесан момак, исте ноћи кад братој имајаша однети дукате, укаљ образ сијапа, душа, она то учини да захвалијем спасио девојка да девојаштво јој се не оскрнави, и сиоцу. И ја јој очи јој баху суште материне, прошапућем: — Нека ње, а ја да спавам, о, добро ли је, добро ли је спавати. — И потонем у неизнан. (Не волим се класти, али тако ми старости, све казах као ми се учини да је било).

Пренем се у зло доба, ведрина засипа, и зори објављује се са стране Островице. Боже мој, ротој девојци на месту где су два јасена украсила гране; и осрамоћена побеже Равничанима. И дрхтим до у корен душе, и рука не уме пре-Марта, нама на срамоту! — А ја, који знајах да крстити се на јутрењу, Боже мој! Боже мој! Оје ту већ неваоља по среди, уста не отворих на клевам злослuto, и не жури ми се, а знам стиши се мора тамо. И чини ми се, у колико дан на то, но ћутах и чувах.

Нешто времена доцније казиваху ми: Намер-дозави, све на мене указује: — На твоју душу,

ници на питање (ја се радо састајем с њима) — јер виде, а не спрени, јер телом иверка си, о

Јесте, дође таква и таква од некукуд и стаде у умом досежеш колико трнути жижак, и завара-службу човека домаћина. Срете је на путу и ше те сном, и учиниши своје.

Спираше се жена, а он је силом одвреде кући. Близним се злу месту и јадован говорим на-за несрету себи, јер сутрадан отера венчаницу долазећем дану: — Ако је на мени кривица,

жену и јединца с њоме, па да придошли при-нека ме сунце човеком не затече, но да сам

венча, даде се у расипање злата по поповима трн, и гује у мени да се сплећу и коте, и по

и другим службеницима; и таман да оделотовори нима да је љоман о мени од сада па до века!

Невајали свој науч, кад му она у очи дана од-Рекох, и где крепост уђе у мене да одем и беже, а он пресвисну. Виша се не скраси жена, видим...

Смел ли казивати даље, кад смрћу запеча-ћула људе, трговце и скитнице, па одвуглним по-

гледом одвлачише их за собом у блуд. Они се збуњује и муту?

Дођем. У хладу два јасена рано изјутра сте-љевали, ко даровим, и новцем, ко лепим обе-гнут мртвач, над њим у смеху бди луда, и ковр-ћањима, да пође с њима. Она се на то заводила ча му увојке по челу. Народ скупља се, чудом

(Цртеж и орнаментика од Ж. Настасијевића)

од смеха и бечала им погрде у лице. Силови-се крсти и не може да се нагледа. Сви виде тији остајали ту где се и она бавила, па очајни слабачка жена удавила дива од човека, а нико пропијали све при себи што се на пиће могло да се запита зашто? и како? већ на све слежу дати, и једва се после докотуравали до домаја раменима и ћуте. А у главама паметника како тат-и поштаваје својих. — То имамо јејити о Марти ко зачела се реч и зборе: — Осветиља му се за-девојци (јер тако је зову), а још и ово додати: образ девојанки, али злодело кажњено би. За

Обичава она после најгорих иступа рећи: — Људаје да се не мешамо, но да учимо своје, дакле не замерите мени грешници, ја можда, нисам мртвача да погребемо, а луду да свежемо,

ни своја ни сама, а можда све ово из неке не-А ја, коме старост не да лагати, и сам силно вода чиним. (Тада би зачуло обраћајући земљи): башинут удесом несретних младенца, бележим

Тако ми присоведаха намарници, и веровати ово: за доцније знање, и понављам: Блудница им у свему, мислећи: ичист пратежа у девојци, љубављу преметну се у девојку и чедна испре-па нека носи што је њено; из рабошу нека се ко планина оборених очију дође на место, и же-зареже још једно страдање, а ја бде да одбра-блудницом, и помогоше јој, те га удави снажног, ник: што је још за одбрану.

...Браћо, седамдесет и једну годину ужажи она слабачка, не будући при том ни своја ни

сам човек; знам свако село и заселак докле сама.

Хвати руб набасни с камените Островице, и знам шта сва тамо починило од памћења људи до да-нас; слушао сам свакојаких чуда из бела света, не-али ово што ми се готово на очиглед случи, не-где се вељда не замети, докле је сунцу при-ступачно.

Слушајте: Првог дана бабјег лета седим на прагу и плотом котарицу, и тоlikо посла ко-лико сунца ради. (А оно вазда толи одозго кв-мелем) и мислим: Ето, данас је земљом празник а у цркви се не отпоја, нити зазвони звон. Зем-ља је крепка породиља, заметне, реди и весе-стапљем се, тако до смираја. А кад смагну, ја лећи се плоду празнује. А зар ја нисам чедо, земље, драге матере, зар и у мени не певају молитве, саме од себе, ни

се данас песма молитве, саме од себе, ни

је очиглед случај, и гла зачеди доброту, а

стварност, у односу на идеје уметности, фрагментарна је; фантазија увек долази да је обухвати и допуни. То јој је прва улога у уметностима. Кад геније пође стварности с намером да се њоме послужи као елементом, скоро по правилу даје своја ремек-дела; када се таленат усуди поћи истим путем, у великој опасности да промаши и да падне у фан-тастично.

(Објављени прилози на стр. 10 и 11 су из дела М. Настасијевића).

Краљ немачке музичке драме

Рихард Вагнер рођен је у Лайпцигу 22. маја 1813. Симболичан је и сам тај рођендан. Тада је почињао немачки рат за ослобођење од Наполеонове превласти, тада су се код Лицена мерили млади пруски домобрански пукови са Наполеоновим гренадирима, тада је погинуо генерал Шарнхорст.

Рихард Вагнер је у једанаестој години извојевао свој први песнички триумф: Победио је на разредном конкурсу за песму једном умрлом другу. За учење музике, за дивно чудо, оних првих година није имао много време. Хтео је исправа да буде само песник. Тек Веберов Чаробни стрелац, а доцније, по повратку у Лайпциг, концерти на којима је слушао нека од Бетовенових дела, буде његов Богом дан музички дар. Али ни сад ни надаље, све до краја живота, Вагнер се никошто не задовољава само једним пољем рада. Свршивши матуру као један од најбољих, ступа на старославни Лайпчишки универзитет, где се удобљује нарочито у чисту филозофију и естетику. Уједно почиње темељно да студира музiku под упутствима кантора Вајнлинга.

Већ његови првенци, једна сопата и једна полонеза, обраћају пажњу на овог младог уметника и прибављају му већ у двадесетој години живота положај позоришног директора у Лаухштету. Узгряд да поменемо да је Вагнерове музичке првенце први пут штампала чувена издавачка књижара Брајткопф и Хертел, за коју су везане за нас толико драге успомене на рад Вука Каракића и других пионира нашег књижевног препорода у „Липинци“.

Прву оперу, Виле, није успео ни да прикаже. Много боље среће није било ни друго дело Забрањена љубав. У њему све већа сазревају нове идеје о музичком стварању, револуционарне, смеле идеје. Угледна, али и пак другостепена позоришта на којима ради, не изгледају му подесни форуми за велику борбу која претстоји. У њему се јавља жеља да своје ново уметничко „вјеруј“ огласи са позорнице париске опере.

Године 1839 стиже у Париз, где ће остати до 1842. Нова и велика разочарења у Паризу! Одбијају приказивање и Риенци и Холанђанина луталице, и поред тога што се неки тада врло виђени композитори заузимају за њега. Али титански дух Рихарда Вагнера све ће то издржати, савладати, преће и избити до највиших ступњева триумфа. Свом огорчењу због париског разочарења дао је израз у увертири уз Гетеов Фауст која се може сматрати првим његовим музичким делом у коме је потпуно самосталан, еманципован од свих туђих, немачких узорака. У то му у пролеће 1842 стиже писмо из Немачке које и њему буди право пролеће расположење: У Дрезди ће приказати и Риенци и Холанђанина. Сместа је отпотовао у град у коме је провео прво детињство. И једна и друга премијера не само да су биле пуни успеси, него су Вагнеру донеле и положај дворског капелника.

Али већ настају нова разочарења. Ни на овом утицајном положају не може да прокрчи пут својим новим идејама. Не без тешкоћа успео је 1845 да омогути приказ Танхојзера, док Лоенгрин још не може да продре на позорницу. Али Вагнер је „тврдорах“. Упућује саксонском министарству просвете обиљно обrazložen memorandum O стварању једне немачке националне позорнице. У то наилазе бурни догађаји 1848/49 године. Вагнер је национални револуционар до сржи. А такви свемачки националисти били су у оно време за ускогруде династичко-партикуларистичке властодржаче „антидржавине“ од свакојаког међународног разнородног шљама

који се тих бурних година смучало по Немачкој. Вагнер је прикупљен да бежи у иностранство. Настављају се у Цириху. Мучи га чекња да отаџбином и за новом борбом за своје немачке уметничке идеале. При свему том, године изгнанства пролазе у плодном књижевном и музичком раздобљу.

Наставља књижевно-критичка дела Уметност и револуција, Уметничко дело будућности, Опера и драма и Јеврејство у музичици. Ту је написао и спев Нibelungens niz, на коме ће доцније и музички саздати своју величанствену тетralогију. Неуморно и даље излаже своје погледе о немачкој музичкој драми. У међувремену му је у Немачкој Франц пл. Лист (који ће му 20 година доцније постати тајстом) извојевао велику победу: 1850 године успео је у Вајмару са дуним успехом да прикаже Тристан и Изолда.

Године 1864. године ступа на баварски престо краљ Лудвиг II, владар за кога је исувиše мало рећи да је био „велики заштитник уметности“. Може се рећи да је цела владавина овог изданка старе лозе Вителсбаха била један непrekидни уметнички зајас, трајни сан о лепом и

узвишеном. Име Лудвига II не раздвојно је везано за последње, триумфално доба Вагнеровог стварања.

Лудвиг позива Вагнера у Минхен, изјављује му да ће му пружити сваку моралну и материјалну подпору за остварење препорода немачке опере. Године 1855. са успехом се у Минхену приказује Тристан и Изолда.

своје Мајсторе певаче.

Приликом знамените премијере тог дела у Минхену (21. јуна 1868), краљ Лудвиг II дао је Вагнеру сатисфакцију и тиме што га је позвао да премијеру присуствује поред њега, у краљевској ложи. Следећа манифестација нераздвојног пријатељства и поверења та два човека било је сачевано полагање темеља Вагнеровом позоришту у Бајројту (1872), па је на освећење поред баварског краља дошао и седи цар Вилхелм.

Последња фаза Вагнеровог живота и рада, одиграва се у Бајројту, том новоствореном свемачком храму праве немачке уметности. Рад у Бајројту развија се у знаку слабих материјалних, а огромних уметничких и моралних успеха. Ту се сад приказује славна nibelungenska тетralogija: Рајско злато, Валкирија, Сигфрид и Сумрак богова. У Палерму, где је боравио неко време из здравствених разлога, Вагнер је завршио свога Parsifala, своје последње велико дело, своју лабудову песму. Двадесет и петог јула 1882 била је славна премијера тог дела у Бајројту, за којом се низадо 16 узајамних реприза. Али природа тражи своје. На домаку навршено седамдесете године, Вагнерово тело почине да посустаје после живота испуњеног неуморним радом, немилордном борбом и толиким доказима праве немачке доследности и истрајности. Лекари шаљу Вагнера у Венецију на опоравак. У граду камала и кампанија, гитара и гондола задесила је великог творца и борца 13. фебруара 1883 напрашна смрт.

Пренесен је у Немачку уз готово владарске почести и сахрањен у складу са израженом по следњом вољом, у парку своје виле „Ванфрид“ у Бајројту.

Рихард Вагнер
(Цртеж: К. Н.)

Али зар има двора на коме за видљивци и сплеткари остављају на миру Богом надахнуте људе, и то још људе Вагнерове борбености и праве љубави према роду и језику?

Пред њиховим сплеткама, Вагнер за неко време мора опет да се склони утишину тог драгољубљеног изгнанства, окружен лепотама величанствене алијске природе, далеко од атмосфере следњом вољом, у парку своје

изгрдио га како је смео да без дозволе отвара прозоре. Лаборант је указао на чињеницу да је прозор отворан, фотопапир био би потпуно црн, што, ујестalom, није овде био случај.

То је збунило Рентгена и нарочито када је видео да сенка на поквареном папиру има тачно обим његовог златног прстена. Изгледа је, као да је прстен фотографисан.

Али како су продрли светлосни зраци кроз ову дрвену кутију?

Од овог дана радио је Рентген као махнит. Ретко је излазио из своје лабораторије. Својој жењи, која му је због овог непrekидног и заморног рада пребацивала, рекао је само да се бави једним послом за који ће људи када буду сазнали, рећи: „Рентген је сигурно полудео!“

Ни за божићне празнике није се одмарao. Тек 28. децембра био је тако далеко да је могао да преда готов елаборат О једној новој врсти зракова претседнику Физикално-медицинског друштва у Вирцбургу.

Његови пронађени Икс-зраци имали су моћ продирања кроз многа тела. Као доказ приложио је снимак руке своје жене, на коме су се јасно оправтале kosti. Рентген је у доцније доба брижљиво испитао све физичке особине ових зракова, и описао их у три чувене расправе, тако тачно, да физичари наредних година нису ништа могли да измене или да додају.

Доцније су немачки научници утврдили какве су врсте Рентгенови зраци, као и њихову употребу у технички и медицинини. Својим проналаском овај велики син Немачке учинио је неочекивана добра целокупном човечанству.

КАКО ЈЕ СТВОРЕН Холанђанин Луталица

У лето 1839, тада непознати немачки музичар Рихард Вагнер са својом женом Мином украо се на брод у луци Пилзен, да би запловио у сусрет непознатој судбини. Вагнеров бурни и плачени дух хтео је да окуша срећу удалеком Паризу. Путовање је било теже, него што је то Вагнер замисљао. Када је брод пловио поред стенивих обронака норвешке обале, подигла се бура. Завијао је ветар и урлао, брод се нијао као орахова љуска, док су морнари били затузи бачањем сидра. Борећи се са таласима, певали су једну морнарску песму.

Вагнер је слушао и бележио ноте како би сачувао ритам и мелодију ове морнарске песме. Пред очима му је лебдела симфонија буре, узбурканог мора, опора песма морнара.

Забављао се с морнарима, који су му причали романтичну повест о луталици Холанђаници. Она се Вагнеру толико допала да је узео за садржину своје опере.

У времену тешке немаштине у Паризу, када је живео од по временог посла, млади музичар компоновао је Холанђанина Луталицу. Лични доживљај приликом бурног путовања постао је откровење. Увертира је указала на нове путеве. То није био потпурни из саме опере, већ драмска симфонија. У увертири је урлала бура, шумили су таласи океана, а између тога — као откровење неба — одјекивала је спасоносна мелодија баладе у другом чину, коју је певала Сента, и која претставља главни музички део опере.

Потмуда фанфара означавала је Холанђанина и провлачила се као првена нит кроз целу оперу. Хор морнара с којим почине први чин није уобичајени хорски комад као у свакој опери. Хор је повезан с радињом, а романтична радиња ограничена на најглавније.

Читаво дело био је смео потхвати ка тада непознатом у области оперске уметности.

Цео први чин без женског гласа! Нема колоратуре за једну примадону! Певање је изражај душевног напрезања, које оркестар психолошки приказује. Текст који је дао сам композитор увељико се разликује од онога што се, на пример, навија да слуша у љубавним дуетима. Уместо бесмислених понављања узете су песничке речи. То није био либрето, то је била поезија.

Цео рад на опери Холанђанин Луталица трајао је пет недеља. На крају партитуре, написао је Вагнер: „У ноћи и у беди. Пер аспера ad astra. R. B.“

Пошто се уверио да у Паризу не може ништа да постигне, Вагнер се вратио у своју немачку отаџбину. Његова опера Риенци, приказана је са огромним успехом у Дрездену. Од близијег музичара постао је преко ноћи познат, ако не и славан композитор, тако да му после овог успеха није било тешко приказати и Холанђанина Луталицу.

Пре сто година дошло је до премијере, која је очекивана са великим радозналошћу. Чувена немачка певачица Шредер-Дејвриен певала је пову улогу Сенте и освојила публику. Први чин, у коме није било женског гласа, разочарао је у извесној мери публику, други је донео буру аплауза, док је трећи чин, са импресивном сценом пропрати Холанђанинове лађе, одушевио публику.

Нова опера, музичка драма Рихарда Вагнера, није се на почетку одржала на позорници. Али је неколико лепенија касније отпочeo славни поход Холанђанина Луталице на свима немачким и стручним позорницама.

Фон Андрејевски

Свети је постао прозраган

ПОВОДОМ ДВАДЕСТОГОДИШЊИЦЕ СМРТИ ПРОНАЛАЗАЧА РЕНТГЕНА

Судбина Виљхелма Конрада Рентгена типична је за живот једног немачког професора XIX века. Рођен у Рајнској области, 1845 године, провео је своју академску каријеру на различитим високим школама, непознат широм јавности.

У тридесетпрвој години постаје професор Виље пољопривредне школе. Доцније је позван на Универзитет у Штрасбургу са кога затим прелази на чувене универзите у Гизену и Вирцбургу као шеф физичког института.

До тада је Рентген био професор физике, као и многи други. Тек у педесетој години успео је да пронађе зраке који су познати под именом — Рентгенови зраци. Од сада је његово име засјало на небу науке, ма да сам Рентген није волео спољнији сајај. Жалио се често колегама што су га рекламирали, и волео је више да се повуче утишину тог драгољубљеног изгнанства, окружен лепотама величанствене алијске природе, далеко од атмосфере следњом вољом, у парку своје виле „Ванфрид“ у Бајројту.

Са оваквом Хитофом цеви отпочели су експерименти Виљхелма Конрада Рентгена. Та катодна цвава била је утрагена у његовој лабораторији. Рентген је поновио педантно све оно што су већ учинили његови претходници и био је тим радом „потпуно очаран“, као што је писао једном свом пријатељу.

Први српски штампар Макарије

Добротом његовог власника и мао сам у рукама један досад непознати рукопис српског превода Синтагмата Матије Власта-ра. У том се рукопису налазе неки нови веома важни подаци за историју старе српске књижевности, о којима мислим да треба говорити у Народној библиотеци на дан Св. Саве, првог српског књижевника и оснивача српског библиотекарства.

На крају једног одељка Синтагмата у томе рукопису (на крају тзв. „е — састава“) пише црвеним словима: „Смерен Христу раб и грешни превзите Јован“. То је без сумње преписувач тога рукописа. Синтагмат је вероватно преписиван за митрополита новобрдског Никанора, који је за тај рукопис припремио нека „тлкованија“ игумана хиландарског Макарија и Димитрија Катакузина, а сем тога написао белешку о митрополиту смедеревском Павлу. Митрополит Никанор је забележио да је све то „писао“ год. 7043 од створења света, а то значи између 1. септембра 1534 и 31. августа 1535 год. од Христова рођења. Треба свакако узети да је у то време постао и цео рукопис Синтагмата. Презвите Јован биће идентичан с оним Јованом граматиком који је „направио“ један рукопис „повеленијем господи-ца ми владики Никанора“. Под „направити“ треба у овом случају разумети „поправити“ или „превозети“. А рукопис је овај Minej за април који је 1383 год. преписиван за манастир Грачаницу „повеленијем господина преосвештеног архиепископа кир Симона“.

Митрополит новобрдски Никанор је наређивао да се преписују књиге, куповао их је и по-стицао је друге да их купују и прилажу Грачаници. Имао је за своје доба приличну библиотеку. Из 1569. г. сачувано је један попис „Никанорових књига“. Поред 15 комада „књига малих“ у Никаноровој библиотеци било је тада 12 великих књига: посни триод, пентикостар, јеванђеље, 2 молитвеника, литургијар „типари“, синаксар, апостол, мије, саборник, ектоих и отаџник. Литургијар „типари“ тј. штампани могао је бити из старих српских штампарија Љубавића у Горажду или Вуковића у Венецији. У историји српске књижевности и српске културе име митрополита Никанора везано је за оснивање штампарије у манастиру Грачаници. Из те штампарије позната нам је само једна књига, Октоих петогласник, који је 1539. год. штампао „Христу раб Димитрије“. На књизи се налази дворез цркве манастира Грачанице.

Смедеревски митрополит Павле обнавља патријаршију

Казали смо већ да је митрополит Никанор написао за Синтагмат белешку о митрополиту смедеревском Павлу. То је нов историски извор о једној необичној енергичној личности наше црквене историје, о митрополиту који је на тридесет година пре патријарха Макарија покушао да обнови српску патријаршију. Митрополит Никанор се није слагао с митрополитом Павлом. Он је био присталица Охридске архиепископије, у чији је састав тада улазила српска црква. Отуда митрополит Никанор говори како је „неки Павле митрополи смедеревски“ помутно мир „велике цркве охридске“ и како тако стање траје 7 година. Никанор упућује на „писаније патријарашкој“ које се налази на крају рукописа. Тога писма више нема. Без сумње то ће бити један од оних докумената који су нађени у другом једном ру-

копису и на основу којих нам је позната буна митрополита Павла.

Поменули смо два „тлкованија“ која наводи митрополит Никанор у Синтагмату. Једно је „тлкованије Димитрија Катакузина о земљах Дакија“. Оно је веома ратко. Обухвата непуних пет редова. У њему се казује шта се подразумева под Дакијом „в земљемерних књигах“. За нас је оно занимљиво што нам сведочи да се Димитрије Катакузин бавио и географијом.

Спис хиландарског игумана Макарија

Друго „тлкованије“, управо прво по месту на коме се налази, јесте „игумена хиландарског таха Макарија, последњага в свештенониоце“. Оно је „о земљах дакијских и о мождах је“, затим „о мождах Горњеје Мисије“ и „Медитераније“. Испред тог „тлкованија“ стоји да је оно „от књизе Птоломеја, о охридској епархији“. Много је веће од „тлкованије“ Димитрија Катакузиновића. Износ колико читава једна страна. Састављено је после децембра 1526. а пре јула 1528. год. За реку Тису се у „тлкованију“ каже да долази „от земље глагољеме Германским иже јест Угарска“. То се могло рећи тек после избора Фердинанда Хабзбуршког за краља угарског, а то је било у децембру 1526. год. „Тлкованије“ зна и за „земљу Црнојевића“, а ње је коначно нестало после Скендербега Црнојевића о коме последње вести имамо из јула 1528. год.

II

Игуман хиландарски Макарије помиње се у два документа из 1526. год. Та се година лепо слаже с хронологијом коју смо утврдили за његово „тлкованије“ из Синтагмата.

У „тлкованију“ Макарије по-казује испознавање стarih географских назива, али се из његовог излагања види да му је

штампаром Макаријем. Идентификација Макарија из Влашке с игуманом хиландарским Макаријем несумњиво би појачала вероватност идентификације првог српског и првог влашког штампара Макарија. Сем тога, она би коначно одбацила претпоставку да је влашки штампар Макарије постао митрополит угревлашки и да је то онај митрополит Макарије, који је седиште угревлашких митрополита пренео из Арчеша у Трговиште. Треба додати да се у научи мисли да је у Трговишу била прва влашка штампарија.

Претходници Макаријеви, игумани хиландарски Данило, Матеј и Филип називали су се јеромонасима. У документима из 1526. год. и за Макарија се каже да је јеромонах, али та докумената није писао Макарије. Један је докуменат „лист от верованија“ који су понели са собом у Дубровник „посланици“ манастира Хиландара и св. Павла. Други је „веровано писаније“ које је саставио у Дубровнику хиландарски јеромонах Јован. Макарије је за себе у „тлкованију“ написао да је „последњи в свештенониоце“. Први српски штампар Макарије бележио је за себе да је „свештеноник“, „свештеник мних“ и „свештеник мних“. Макарије из Влашке стављао је да је „мних и свештеник“ и „свештеноник“. Као „свештенионик“ се помиње у поговорима својих издања из 1510. и 1512. год., а с њима је завршио своју штампарску делатност. „Свештенионик“ је исто што и „јеромонах“, али ипак нешто значи кад израз „свештеноник“ употребљавају и Макарије из штампарије Црнојевића, и Макарије из Влашке, и игуман хиландарски Макарије.

Карактеристичан је и израз „земља Чрнојевића“ која се спомиње у „тлкованију“. После 1499. год. нестало је државе Црнојевића. Од 1514. до 1528. тим крајевима је управљао Скендербег Црнојевић, али као турски намесник

застоји „от Чрније Гори“ само у поговорима, а у предговору Октобрија првогласника то не пише. Дакле, од три помена првог српског штампара Макарија један је исти онакав карактер који су помени Макарија из Влашке. Год. 1548. по налогу београдског и смрског архиепископа Лонгина преписао је Четворојеванђеље које је штампано у штампарији Црнојевића. За то штампано Четворојеванђеље каже се да је „от форми Црнојевића, от сложенија Макаријева“. Није налазило за потребно да се истакне на кога се Макарија ми-

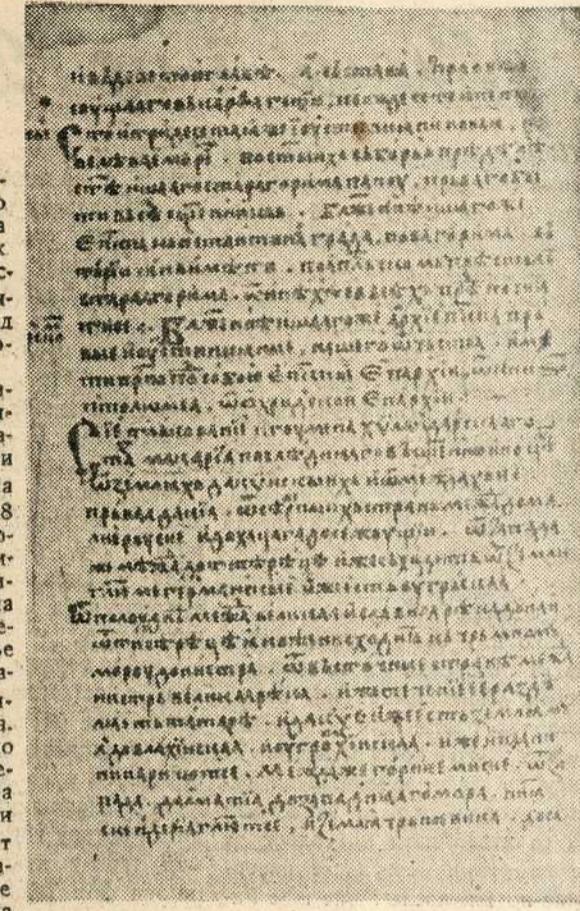
сли, да ли на оног из Црне Горе или оног из Влашке. Очевидно се сматрало да је то једно исто лице. Постојала су два четворојеванђеља од „сложенија Макаријева“. Једно је било из штампарије Црнојевића, а друго из прве влашке штампарије, вероватно у Трговишу. Због тога се морало рећи да је препис рађен по оном „от форми Црнојевића“.

О приликама у прошлости не треба судити по приликама у садашњости. Између нас и Румунија на најновије доба готово и не постоје књижевне и уопште културне везе. У ранијим вековима било је то сасвим дружиште. Влашку и Молдавију употребљавале су старословенски језик у цркви, у књижевности и у државној администрацији. Подручје старословенског језика, без обзира на реченије, претстављало је једну целину. Књиге писане и штампане у српском крајевима доносе се у Влашку и Молдавију. За Псалтир из штампарије Црнојевића знамо да је доспео у Северну Молдавију и да је тамо из њега око 1554—1561. преписиван један део и унисен у један Зборник мешовите садржиње. После Макарија још је један стари српски штампар отишао у Влашку. То је био Димитрије Љубавић, који је у Влашку пре-нео и штампарију Љубавића из Горажда.

Макарије је прешао у Влашку, али без штампарије, која није била његова већ Црнојевића. Отуда нису иста слова његових издања у Црној Гори и у Влашкој. У Влашким издањима се срећу јусови. То је сасвим природно јер су она намењена влашкој и молдавској средини, у којој је та реченија била у претежној употреби. Тако ни две разлике између првих српских и првих влашчких издања не сведоче против идентитета идентитета Макарија из Црне Горе и Макарија из Влашке.

Издања Макаријева

Колико је данас нама познато, Макарије је у Црној Гори издао свега пет књига. Прва је била Октоих првогласник, чије је издање започето 1493. а завршено 4. јануара 1494. год. Друга је Октоих петогласник, украсен сликама које приказују сцене из Христовог живота и доносе ликове писаца црквених песама. Првог светског рата Народна библиотека је имала осам листова Октоиха петогласника са две илустрације. Сви сути листови нестали. За друге се у научи није знало. Недавно је пронађен још један лист, на ко-

Макаријев спис

(Снимак Народне библиотеке)

ме се налази слика „Преданија Христова“. Тај је лист за сада све што нам је сачувано од друге српске штампане књиге, која је доваршена 1494. год.

Трећа је књига била „Псалтир с последовањем“. У поговору пише да је књига доваршена 22. септембра 1495. год. на Цетињу. Као што је година почињала 1. септембра, а не 1. јануара као данас, стављена је 1495. и ако је још била 1494. год. по нашем данашњем рачунању. Четврта је књига била „Молитвеник“. Од ње је било сачувано 11 листова. Три су биле у Народној библиотеци. Пропала су у пожару од априла 1941. год. Молитвеник је отштампан можда у јулу или августу 1495. год. Вероватно у другој половини 1495. и почетком 1496. год., или можда у току 1496. год. штампана је пета, последња књига из штампарије Црнојевића. То је Четворојеванђеље.

У Влашкој је Макарије штампао „Литургијар“ 10. новембра 1507. год., Октоих 26. августа 1510. год. и Четворојеванђеље 25. јуна 1512. год.

Хиландар је привлачио српске монахе још од доба св. Саве, па све до најновијих времена. И Макарије је отишао у Хиландар. Први српски штампар постао је сабрат манастира који је основао први српски књижевник. Хиландарци су увијали значај штампарије влашке, па су свештенионика Макарија изабрали за свог игумана. У Хиландару је Макарије постао и српски књижевник.

Написао је „тлкованије“, мали географски спис, који се сачувава захваљујући митрополиту новобрдском Никанору, основачу српске штампарије у манастиру Грачаница. Макарије је у Хиландару скромно остало све до своје смрти. Тако је крај најстарије српске библиотеке, коју је основао св. Сава, још у доба подизања Хиландара, завршио свој трудељубив и користан живот српски књижевник и први српски штампар Макарије, који је себе скромно називao „последњи в свештенионци“.

Ђорђе Сп. Радојчић

(Извод из предавања г. Радојчића које је одржао о светосавској прослави у Народној библиотеци).

Запис презвитера Јована

(Снимак Народне библиотеке)

тадашња Влашка била добро као „санџак црногорски, приморски и војски диоклизијански земљи господин“. За Санџакат црногорски мало је необично употребити израз „земља Чрнојевића“. То може рећи само човек коме је стари назив везан за драге успомене.

Све то нису неки докази. Ми смо још увек у области претпоставки, али претпоставки које се same собом назију. Кад пре-стаје са радом штампарија Црнојевића, првом српском штампаријом Макарију губи се траг. Док је српски штампар Макарије на-глашавао да је „от Чрније Гори“, Макарије из Влашке не ставља ништа поред свога име-на. То је падало у очи В. Јагићу и у томе је видео доказ да су то две разне личности које су случајно носиле исто име.

Међутим тај је доказ веома слаб. Од првог српског штампарија имамо један предговор и два поговора. Предговор и поговор се налазе у Октоиху првогласнику, првој српској штампанији књизи. Псалтир садржи само по-говор. Поред Макаријевог име-

Мина је Дивне Радић

Поводом двоструког тумачења Лесингове Мине, младе и лепе, се научи и папагај. — Како је Мине фон Барнхелм од Лесинга, веселе и паметне девојке, која је своју велику интелигенцију и њену разум ставила у службу и г-ца Дивне Радић потребно је свога великог срца, препуног расмотрити у онште смисао и љубави за храбрим и витешким дилјем и игре у алтернацији. Управа је више него раније завела ту г-це Радић избија њен богодани праксу, али није јасно у ком уметнички дар и њено психолошко удуబљивање у јунакину несмеру: да ли је привуче публику, стављајући на афишу имена љубимаца публике или у чисто уметничкој намери да већем броју глумца пружи могућност да дођу до изражаваја, да једну улогу осветли, обогати разним тумачењима.

Тако и у овом случају можемо се питати да ли се додељивањем улоге Мине г-ци Радић ишло за првим или за другим циљем. Ако претпоставимо да нису по среди комерцијални разлози, онда морамо закључити да се хтело дати могућност да се на рампи београдске позорнице појави после Мине г-ђе Ризнић Мина г-це Радић, сличне и различите у схватању и уметничком доживљавању једне и друге глумице сходно њиховом таленту, њиховој осећајности и њиховој интелигенцији.

Зато би било неоправдано и

Г-ца Дивна Радић у улози Мине фон Барнхелм

недопуштено да Мина г-це Радић буде копија игре, како су је креирали г-ђа Ризнић и режија. Уколико један уметник у онште, један глумац имају праве стваралачке снаге и оригиналности, у толико они беже од шаблона, тражећи да остваре нове лепоте. Подржавање, епигонство јесте највећи непријатељ уметничког стварања и знак слабе уметничке индивидуалности или декаденце једне епохе.

Бити свој, тежити за остварењем новог јесте највећа снага уметничког стварања, резон летр и оправдање сваког уметника. Слажемо се потпуно са оном напом глумицом у њеном високом схватању смисла уметничког стварања кад каже: „Нећу никог да копирам, па ни Сару Бернар, кад бих могла! Хоћу само кроз себе да дам улогу...“

Очигледно је да је г-ца Дивна Радић хтела срећвима своје уметности да оживи пред београдском публиком диван лик њу у случају потребе да

се научи и папагај. — Како је даљеко глумац, који само разуме мисао од онога, који у исто време и осећа ту мисао!... Цела душа мора да узима учешћа у ономе што се говори.“ Чар младости, богаство девојачке душе, лепоту једне безгранице љубави, дубоко преживљене у игри г-це Дивне Радић публика је осетила и зато је топлим аплаузом поздрављала њену Мину.

И г-ца Олга Спиритоновић тежила је да пружи једну Француску која не би била копија Француске са премијере, како је креирала г-ђа Марица Поповић. Можда је била више субрета, него дружбеница младе глумице или изненађује сигурност њене игре, чак бисмо рекли рутине глумачке, а да се схвати као мања код једне тако младе глумице.

М. М. Милошевић

—»—

ВАЛДМИЛЕРОВА ИЗЛОЖБА У БЕЧУ

Поводом 150. рођендана славног сликара Фердинанда Валдмилера, град Беч је приредио изложбу Валдмилерових дела која су за ту прилику позајмљена из разних државних, градских и других музеја, као и од приватних лица.

Изложба заузима пуних шест дворана.

Г-ца Олга Спиритоновић као француска

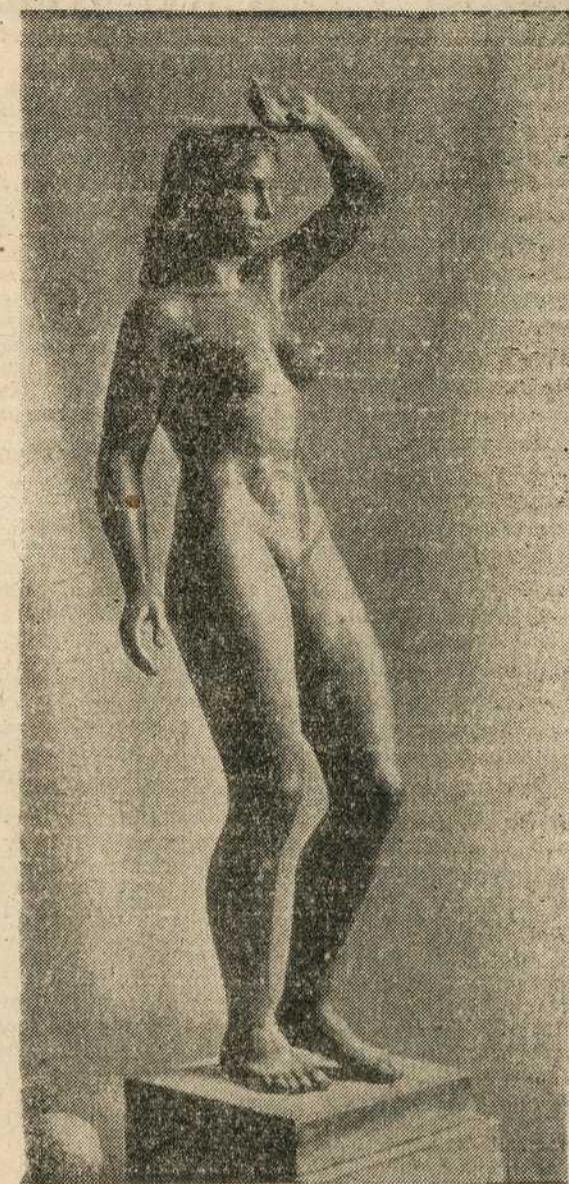
разумевање г-ца Дивна Радић задовољила је публику, која је поздрављала њену Мину после успеле креације на премијери са г-ђом Ризнић. У колико је било колебања, оно је произилазило вероватно из тежње г-це Радић да самосталним тумачењем улоге, које се можда није увек по-клапало са већ утврђеним постављањем, које не треба, међутим, сматрати као непогрешив канон, који не допушта слободе у тумачењу.

Поводом овог случаја се јако је једне констатације баш самог Лесинга, који има репутацију, коју не заслужује, и који каже у својој чуvenој Хамбуршкој

Велико балетско поподне

Сутра по подне 14 овог месеца одржаће се у великој сали Коловачеве задужбине приредба на којој ће се искупити наши најбољи балетски мајстори и играчи. На овој приредби узимају учешћа шеф београдског балета г-ђа Нина Кирсанова, прима-балерина г-ђа Наташа Бошковић, први играч г. Милош Ристић, одлични балетски дуо г-ђа Данила Живановић-Денић и г-ца Љубија Колесникова. Затим г-џа Јелена Корбе, позната балетска уметница Вера Костић, па онда одлични играчи: Радмила Стефановић, Обрадовић Пуља-Црњански, Радивоје Крстић и Славко Ержан.

За ову приредбу влада велико интересовање и карте су већ разпродате.

ЈУТРО, КАО ИЗРАЗ ЖИВОТНОГ ОСЕЋАЈА, РАД НЕМАЧКОГ ВАЈАРА АДОЛФА АБЕЛА
(Foto: Europäische Korespondenzen)

Лесинг је још пре седамдесет година био популаран у Београду

Поводом премијере Лесингове Мине од Барнхелма у београдском Српском народном позоришту, згодно је потсетити се да је Лесинг у нас и раније био популаран, и да је прва његова ствар играна у Београду била *Натан мудри* (превод Јована Хаџи-Светића), чија је премијера била још 28. фебруара 1873. године. Та је ствар имала несумњива успеха, јер се одмах идуће године, 17. априла 1874. даје први пут и друга његова драма *Емилија Галоти*.

Извођење Лесинга на београдској сцени није прошло неопажено код наших позоришних људи тога времена. Занимљива полемика зачела се том приликом између два угледна позоришна човека тога времена, Матије Бана и Јована Ђорђевића, по водом оцене вредности дела *Натан мудри*. Та је полемика чак детаљно забележена и у познјим списима наше културне историје.

Тако Ђорђе Малетић у својој *Грађи за историју Српског народног позоришта у Београду*, објављеној 1884. године, у издању Чупићеве задужбине, изнео је тај сукоб из кога ћемо навести неке редове.

Јован Ђорђевић је у подужем чланку, објављеном у *Јединству* похвалио ово класично дело, а у *Видовдану* рекао, између осталог, и ово: *Натан мудри је најзначајније позоришно дело жењијалног немачког писца Лесинга*. На то је Матија Бан, на јед-

ном другом месту, просто одређен да је Лесингу „жењијалност“ и драмској струци, иако му припадаје знаменит таленат и велике заслуге на критичком пољу. На ово размишљаје у мишљењу ова два наша познати позоришни човека њиховог времена, даје је своју реч и сам Ђорђе Малетић, па вели на крају дужег чланска о овој полемици и после дуже и детаљне анализе поменутог комада: „Лесинг је велики човек, али, нека ми отпори — г. М. Бан је имао право, што је о њему као драматском песнику овакав суд изрекао“.

Ипак, на другом месту у истом чланку Ђорђе Малетић о Лесингу даје врло леп суд: „Лесинг (1729—1781) је на литературном небу једна од најсјајнијих звезда, која је човештву благодети светла. Какве су његове слуге на критичком пољу, овој није место да разлажем — доста је то, да је он Немцима отворио очи за лепоте у Ше спиривим умотворинама, које се и данас недостижан идеал, а тај исто и за погрешно тумачење Аристотела и његових правила у лепој вештини и да је цело немачкој литератури дао нов правац“.

Дакле, већ пре седамдесет година Лесинг је игран на нашој позорници, његово име било познато код нас, о њему се писало и дискутовало, говорило сигурно још више, и по старом обичају у позоришном свету, једни били за — други против њега!

ЧОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ

У СТИЛУ РОБИНЗОНА

Жил Верн: Робинзонова школа, превео Миливој Предић, илустровао Ђ. Лобачев, И-ПРОЗ („Златна књига“ изван редовног кола), Београд 1943, стр. 239.

Романтика Робинзоновог живота на усамљеном острву не само да је толико привлачила читаоце, већ је инспирисала и многе друге писце да напишу слично дело. Не кажемо да Жил Верн у свом роману Робинзона школа копира Даниела Дефоя. Он нам даје једне друге људе и другачије догађаје, али у основи то је иста атмосфера као и у роману Даниела Дефоя.

Вернов Робинзон је Америкац, синовац једног богатог привредника. Он полази на пут око света и доживљава авантuru која у основи личи и на д. ивљаје енглеског бродоломника. У претходним главама Верн нас упознаје са америчким друштвом крајем XIX века, затим са породицом Виљијама Колдерупа, који је за суму од четири милиона долара купио острво Спенсер у Тихом Океану. После тога долази путовање младог Годфреја и његовог васпитача Тартлера по свету, бродом и њихов живот на пустом острву. Тај живот младог Годфреја права је Робинзона школа. На крају, после узбудљивих доживљаја, Годфреј се враћа својој кући и обећава вереници да ће је повести на свадбени пут по Тихом Океану.

Као све Жил Вернове књиге и ова се чита без предаха, занимљива од почетка до краја. Не интересује само младе већ и старије.

Три генерације немачких глумаца

Herbert Ihering: VON JOSEPH KAINZ BIS PAULA WESSELY, Schauspieler von gestern und heute. Verlag Hüthig & Co., Heidelberg 1942, 248 Seiten, 36 Tafeln, Preis gebunden 5,80 RM.

Данас кад се у филму појављују и ветерани, чији први глумачки почети датирају још из доба кад су браћа Лимијер тек почели да се јављају својим „живим сликама“, данас кад и конзервативнији људи поступно признају филму уметнички ранг, мора имати нарочиту драж оваква једна галерија портрета немачких глумачких великана што продефиловаše пред благодарном и одушевљеном публиком за време четири деценије.

Радује нас што се за ту галерију нашао одличан мајстор у лицу Херберта Јеринга, који не само што одлично познаје живот и технику позорнице и филма, него је под толико промененим околностима сачувао исту феноменалну моћ опажања, праћену невероватним памћењем. Као што данас до синтица зна све што је пратило какву најновију креацију огромних студија Уфе или, рецимо Баварије, тако је исто упућен у све што је било у вези са каквом премијером светског одјека на по-

Хроника 1939 године

Adam Buckreis: POLITIK DES 20. JAHRHUNDERTS, Felgeband Weltgeschichte 1939 Panorama-Verlag, Nürnberg, 539 Seiten, Preis in Leinen gebunden RM 13,50.

Данас већ политички писац и јавни радник уопште, чак и ако је човек најобимнијег знања и феноменалног памћења, не може да ради без хроничарско-лексиконских помоћних сретстава која треба да му помогну да ништа не прескочи у своме расматрању тока догађаја. То важи можда још много више за најновију прошлост, за садашњицу.

На пољу стварања оваквих техничких помоћних сретстава за човека који жели да се јавно определи према људима, догађајима и народима изванредне заслуге стекао је Адам Букрајз својом серијом дела Политика XX столећа. Као Букрајзове хронике, те књиге су већ постале појом, мало не исто толико уопштеним као, рецимо Мајеров лексикон, Алманах Гота или код нас Вуков речник. У првој књизи, Букрајз је нешто сумарније обрадио све време од 1901 до 1936 године, дакле почетак доба канцелара кнеза Билоа, поступно стварање Антанте, руско-јапански рат, Мароканску

кризу, Анексиону кризу, Први светски рат и послератно доба до Шпанског грађанског рата за чије су се време већ јасно почеле очртавати контуре садашњег оружаног сукоба.

У другој књизи су опширо опишана судбоносна збивања 1937/38 године у којима се сукоб између Немачке и лицемерним али провидним смицијалицима претседника Рузвелта и његовог данашњег партнера Черчилса.

Једна од одлика ове треће Букрајзове књиге, која још значајије повећава њену вредност помоћног извора за сваког коме има да служи као извор или потсетник, јесте у томе што он уз сваки нови догађај или обрт доноси многобројне тадашње гласове штампе, како немачке, тако и иностране, свих тabora и пра-вaca.

ПОСЛЕ РАСТАНКА

Растасмо се једног мартовског дана.
Остадох напуштен од свих у самоћи,
Да проводим празне дане, мучне ноћи,
Кад срце крвари од још свежих рана.

Нећу да те кривим што се тако збило.
Нашто? Радо примам да сам узрок томе.
И док сваковрсне тегобе ме ломе,
Сећам те се често, дете моје мило.

Знаш ли како чезнем да чар твога лица,
Сад тако далеког, осмехом ме згреје,
Док напољу ситан снег несташно веје,
Што га носи ветар са наших равница.

Р. В. ЂИСАЛОВИЋ

Најбоље књиге за српског сељана

ЗЕМЉОРДНИЧКИ ТРЕБНИК „СЕЈАЧ“

Досад су изашле ове књиге:

1. Др. С. З. Иванић: Наше село и заразне болести Дин. 15.—
2. Др. С. З. Иванић: Неговање деце на селу — — — 15.—
3. Инж. Велислав Томашевић: Грађевинарство на селу Илустровано са много слика и цртежа 15.—
4. Зечевић Милорад: Чување погрђа — — — 15.—
- 5—6. Зечевић Милорад: Орезивање воћака — — — 30.—
- 7—8. Јењић Јаша: Скупљање и срећивашње лековитог биља — — — — — 30.—

Поред горњих књига сваки сељак треба да одмах набави дело:

„СЕЉАЧКА КЊИГА“

„СЕЉАЧКА КЊИГА“ доноси из прве пољопривредних стручњака чланке из свих грана пољопривреде и сва корисна упутства за српског земљорадника. „СЕЉАЧКА КЊИГА“ је и илустрована, а стаје — — — — — Дин. 40.—

Горње се књиге могу добити у свим књижарницама.

Издавачком прометном „Југоисток“

БЕОГРАД — ДОБРАЧИНА 30, ТЕЛ. 20875.

Р. бр. 74 1—1

СТРУЧАН ЧАСОПИС НАШЕ СТРАЖЕ

Гласник Српске државне страже, уредник пуковник Бранimir Јаковић, бр. 4, год. I, Београд 1943, стр. 301—359, дин. 25.

Гласник Српске државне страже наставља из броја у број да врши корисну улогу међу нашим официрима и подофицирима. Он замењује сву стручну литературу, тако потребну за васпитање командног кадра Српске државне страже. Сарадња официрског кора прилично је широка и надати се да ће се још проширити.

У овом броју на уводном месту је порука шефа Српске државне страже г. Драг. Ј. Јовановића упућена официрима приликом превода у официрски кор Страже.

Пун је детаља чланак пуковника г. Наума Пуљевића-Николића о Српској државној градској стражи. У чланку су изнете њене дужности, као и устројство, начин функционисања, и нарочито делатност командира одреда и оних органа градске страже.

Студија о обавештајној служби корисно упућује у рад обавештајаца.

Истичу се затим чланци: Наша заједница од потпуковника Луке Лукића, Врсте експлозива и барута од Савременика, Поучни примери из извиђајне службе од Ивана Јована. Белешке и некрологи употребљавају овај број.

Мало душевне медицине

Felix Riemkasten: WENN'S WEITER NICHTS IST..., Die Neue Lese, Erich Schmidt Verlag, Berlin 1942, 208 Seiten, Preis gebunden 3,80 RM.

Већ сам наслов књиге Ако је само то... мами вас да мало забодете њош у ових тридесетак козерија у којима вам Римкастен на само двеста и осам страница показује колико лепо и здраво уме да гледа на свакодневни живот са свим његовим ситним и крупним патњама и невољама. Волео би да и своје читаоце научи и потстакне да исто тако гледају на ствари, да им буде мало добровољни душевни лекар. Не претерујемо ако велимо да ће ова лака и здрава „Римкастенова филозофија“ помоћи многоме и многоме да лакше исплива из депресија и комплекса за које би на махове могао мислити да су неизлечиви. Дакле, изволите, ви које боли и тиши ово или онो, покушајте мало са Римкастеном цепном душевном апотеком.

„БРИЛИЈАНТ“ купује и плаћа највише

Дијамантे крупније, брилијанте све величине, и остали стварински накит купујем и плаћам по највишој дневној цени. Сатове никлена сребрне и златне, а златне исправне и неисправне купујем све. Све горње предмете и друге проценујем бесплатно а на захтев процене вредности исплаћујем одмах. Купујем од трговаца и препродаџаца.

Трговина златног накита и драгог камења

МИЛИВОЈЕ М. МИТРОВИЋ

Београд, Ђорђа Вашингтона 6. Телефон 28-706.

68 1—1 5

Намештај 30РД Београд

Кр. Александра бр. 87-97 тел. 40-156

Има велики избор спаваћих соба, кухиња, трпезарија, комбинованих соба, кауча, патент фотеља, салонских дубоких фотеља, уз најниже цене, најлепши избор за 1943 год.

Власник Ђорђе Барјакшаревић

Главни уред за осигурање радника у Београду, расписује

КОНКУРС

ЗА ПОПУЊЕЊЕ МЕСТА ТЕХНИЧКОГ РЕФЕРЕНТА

За ово место долазе у обзор овлашћени архитекти или овлашћени грађевински инжењери, са вишегодишњом праксом.

Позивам се рефлектанти, да своје писмене молбе са податцима о досадашњем раду поднесу економату Главног уреда за осигурање радника — Немањина улица број 2/II соба број 15 — најдаље до 25. фебруара 1943 године, где могу добити и сва ближа обавештења.

Из канцеларије Главног уреда за осигурање радника у Београду број 613/943 од 29. I. 1943 године.

71 1—1

КОНКУРС

ЗА ПРИЈЕМ ЗВАНИЧНИКА У СРПСКУ ГРАНИЧНУ СТРАЖУ

Школа Српске граничне страже примиће до 200-кандидата за попunu званичних места.

УСЛОВИ ЗА ПРИЈЕМ

Кандидати морају да испуњавају следеће услове:

1. — а) да је српске народности
б) да је чисто аријевског порекла — не сме имати јеврејске или циганске крви;
2. — да је навршио 20 а није прекорачио 30 година живота;
3. — да је телесно и душевно здрав;
4. — да је нежењен или удовац без деце или законски разведен од жене без деце;
5. — да је беспрекорног владања;
6. — да има потребно школско образовање, којим доказује довољну писменост и потребну интелигенцију за свој позив;
7. — да се писмено обавеже да ће остати у служби Граничне страже најмање 3 године и служити у оним местима у која буде распоређен, као и да ће за случај ранијег самовласног иступања из службе вратити једну половину оних принадлежности која буде примио за време свог службовања у Српској граничној стражи;
8. — да је висок најмање 168 см.;

За доказ да кандидат по овом конкурсу испуњава услове потребно је да приложи уз молбу следећи документа:

За тач. 1 и 5 уверење надлежне српске власти односно претстојништва градске полиције;

За тач. 2 извод из књиге рођених (крштеница) или уверење двојице сведока оверено од надлежне власти;

За тач. 3 лекарско уверење;

За тач. 4 извод односно извештај из књиге венчаних односно умрлих или уверење двојице сведока оверено од надлежне власти; за разведен од жене оверен препис решења надлежног црквеног суда или уверење двојице сведока оверено од надлежне власти;

За тач. 6 школску сведоцу, војничку исправу или уверење двојице сведока оверено од надлежних власти;

Сваки кандидат назначиће у молби своју тачну адресу.

Министар финансија, на предлог Команданта Српске граничне страже, у случајевима који заслужују нарочити обзир, може изузетно ослободити појединце предњих услова под тач. 1 а), 2, 4 и 8.

II**ПРВЕНСТВО ПРИЈЕМА У СЛУЖБУ**

При пријему у службу имају првенство они кандидати, који су се одзвали позиву за обнову Србије и учествовали у борби против комунисте (четници, добровољци, одредници итд.) као и бивши подофицири подразумевајући ту и резервне и бивше питомце разних школа, као и оне који су отслужили војску.

III**ПРИНАДЛЕЖНОСТИ И ПОВЛАСТИЦЕ**

1. — месечне плате званичника Српске граничне страже су све и исплаћују се без икаквих одбитака:
- а) наредника водника 2900 до 3100 динара; в) поднаредника 2500 до 2700 динара;
- б) наредника 2700 до 2900 динара; г) каплара 2300 до 2500 динара;
- д) стражара приправника 2000 до 2200 динара;

Подофицири као и остали службеници који су раније примали породични додатак, имају право на исти на закониту децу.

Поред месечне плате уживају и граничарски додатак као и остале принадлежности по закону.

2. — Повластице су ове:

- а) бесплатна одећа (униформа), обућа и остала опрема;
- б) бесплатан стан, намештај, огрев и осветлење у касарни;
- в) заједничка исхрана;
- г) право на пензију;
- д) обезбеђење лично и породице у случају да у вршењу службене дужности живот изгуби или буде рањен;
- е) бесплатно лечење;

б) бившим службеницима, подофицирима и капларима подразумевајући ту и резервне, који су својим држављем и понашањем то заслужили, признаће се раније године службе и одговарајући чин и звање у Српској граничној стражи. Осим овога сваки орган Српске граничне страже, стручним школовањем и општим усавршавањем у школи Српске граничне страже, може постићи звања (чинове) официра.

IV**МОЛБЕ ЗА ПРИЈЕМ У СЛУЖБУ**

Кандидати доставиће писмене молбе Команданту Српске граничне страже (за школу) у Београду Бранкова улица бр. 25 IV спрат до 20. фебруара 1943 године. После овога рока молбе се неће узимати у обзир.

Пријем у школу објавиће се накнадно.

Из Команде Српске граничне страже 29. јануара 1943 године бр. 841.

„РАДЕ НЕЙМАР“

Продаје: **ПАЛАТЕ - КУЋЕ - ВИЛЕ - ПЛАЦЕВЕ**

ВИСОКИ ОЧУВАНИ РЕНОМЕ НАШЕ ФИРМЕ ВЕЋ ЈЕ ПОЗНАТ.

БЕОГРАД — КРАЉА МИЛАНА бр. 20. — ТЕЛЕФОН 27-796.

Колонијалисти...

Кад дођете у Београд не заборавите да посетите

прво српско предузеће за израду коломасти **„СРБИЈА“**

ПЕТАР М. РАДОСАВЉЕВИЋ

КАНЦЕЛАРИЈА ул. Космајска 6 (Теразије) тел. 26-671

ПРЕДУЗЕЋЕ Краља Александра 340, тел. 43-812

СТОВАРИШТЕ Римска 22 (Бајлонова пијаца) тел. 26-633.

ВАША СУДБИНА БЕСПЛАТНО

овај популарно познати истраживач из области астролошких наука чини сензионална претсказивања Ваше судбине, сваком у потпуности тачно ће изнети будућност, прошлост, садашњост, срећносне успехе у љубави, браку, каријери, служби, науци, богатству, путовању, наслеђу, мирузу, спорним питањима, лутрији, личним пословима, спекулацији, открива тајне пријатеља и непријатеља и т. д.

Пошаљите без устручавања драги читаоче по могућности што тачнији дан, месец и годину рођења, као и тачну адресу и 50 динара поштанском упутницом и одговор одмах следи.

Адреса: АСТРОЛОШКИ БИРО РАДОСАВЉЕВИЋ, СОПОТ КО-СМАЈСКИ КОД БЕОГРАДА.

„ДИНАРА“ купује и продаје

САВ БОЉИ НАМЕШТАЈ,

Запамтите: **„ДИНАРА“ — Ђирила и Методија бр. 2**

Тел. 40-665.

НАЈНОВИЈИ**СРПСКО - НЕМАЧКИ РЕЧНИК**

од ВИЛХАРА

повезан у платну динара 150.—

Књижарима уobičajeni рабат

у **„СРПСКОЈ КЊИЖАРИ“** Београд

Кр. Александра 18. Чек. раг. Пошт. штед. 61240.

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом ова имања:

16. фебруара 1943. г.

- 1) Плац са кућом Ђорђа Кратовца 34 Дин. 600.000
- 2) Плац са кућама Миклошићева 24 Дин. 380.000
- 3) Плац са кућом Топаловићева 34 Дин. 400.000
- 4) Плац са кућом Метохиска 4 Дин. 500.000.

18. фебруара 1943. г.

- 1) Плац са зградом Боже Јанковића 56 Дин. 600.000
- 2) Плац са зградама Југ Богданова 19 и Краљевића Марка 17 (2/3 идеалне) Дин. 4,000.000
- 3) Плац са зградама Маршала Пилсудског 25 Дин. 2,000.000
- 4) Плац са зградом Принца Енгенија 9 Дин. 1,200.000.

20. фебруара 1943. г.

- 1) Плац са зградама Јеврејска 13 Дин. 700.000
- 2) Плац са зградом Јеврејска 4 Дин. 2,000.000
- 3) Плац са зградама Цара Уроша 35 Дин. 2,200.000
- 4) Плац са зградом Дубровачка 30 Дин. 700.000.

22. фебруара 1943. г.

- 1) Плац са зградама Дубровачка 6 Дин. 750.000
- 2) Плац са зградама Далматинска 72 Дин. 900.000
- 3) Плац са зградама Далматинска 74 Дин. 1,500.000.

Продаја ће се обавити у банчиној згради, Скадарска 33/II, где се могу добити сва даља обавештења.

Р.бр. 69 1—1